

Samen werken aan jeugdbescherming

Verslag van het SWING-programma nieuwe jeugdbescherming
2015 - 2017

> Colofon

© Nederlands Jeugdinstuut, september 2017.

Overname uit dit rapport graag met bronvermelding

Auteurs Anne Addink, Harry van den Bosch, Josine Holdorp en Joanka Prakken

Redactie Annemarie van den Berg en Lucinda van Ewijk

Fotografie Martine Hoving

Vormgeving Punt Grafisch Ontwerp

Dit rapport is tot stand in gekomen in samenwerking met de elf SWING-projecten

In opdracht en met financiële steun van het ministerie van Veiligheid en Justitie

Nederlands Jeugdinstuut

Catharijnesingel 47

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

T. 030 230 6344

E. info@nji.nl

Samen werken aan jeugdbescherming

Verslag van het SWING-programma nieuwe jeugdbescherming
2015 - 2017

Inhoud

Deel 1 Het SWING-programma	7
1. Achtergrond, verloop en lessen	8
2. Resultaten	12
2.1 Samenwerking in de keten	12
2.2 Samenwerken met jeugdige, gezin en netwerk	15
2.3 Samenwerken met burgers	17
2.4 Nieuwe methoden	18
Deel 2 Elf SWING-projecten	21
Samenwerking in de keten	23
Wijkgerichte aanpak kindveiligheid	24
Eén cliëntproces, tools voor samenwerking	28
Het maatschappelijk rendement van 'werken zonder maatregel' en brede implementatie van Signs of Safety	32
Preventief Veilig Samen Verder	37
Samen optrekken in complexe scheidingen	41
Veiligheid in de lokale veiligheidsketen	44
Samenwerken met jeugdige, gezin en netwerk	47
De Stem van de cliënt	48
Samenwerken met burgers	53
Transformerend werken is inwonerskracht en jeugdbescherming	54
De burgervoogd in ere hersteld?!	57
Nieuwe methoden	61
Pilot Safe Path Jeugdzorg	62
Signs of Success	66

Deel 1

Het SWING-programma

1. Achtergrond, verloop en lessen

SWING

Het ministerie van Veiligheid en Justitie verzocht het Nederlands Jeugdinstituut eind 2014 om een stimuleringsprogramma te ontwerpen gericht op de nieuwe rol van de jeugdbescherming en jeugdreclassering binnen de gemeenten. Dit werd actueel door de transitie van de zorg voor jeugd naar die gemeenten en de daarbij gewenste transformatie richting zorg dichtbij de burger, meer eigen regie en meer preventie. We hebben het verzoek van het ministerie uitgewerkt in het SWING-programma, dat in 2015 van start ging.

De jeugdbescherming was al jaren sterk gericht op professionalisering. Die ontwikkeling was aan het begin van deze eeuw gestart, met als belangrijke mijlpaal de Deltamethode in 2008. De sector zat niet stil en borduurde hierop voort met methoden als *Signs of Safety*, *SAVE*, *Verve* en in Amsterdam het *Generiek Gezinsgericht Werken*. Vernieuwing, verbreding en verspreiding van kennis en verworvenheden van de jeugdbescherming waren kernthema's voor het beoogde stimuleringsprogramma. Doel van het programma was om deze verworvenheden en ontwikkelingen na de transitie te borgen, en ervoor te zorgen dat zij zouden worden ingebed en verspreid in het gemeentelijk domein. Omdat we beweging en dynamiek wilden stimuleren, kreeg het programma de naam 'SWING'.

Gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en jeugdreclassering konden in overleg met gemeenten in hun regio projectvoorstellen indienen die voortbouwden op de resultaten van de zogeheten Vliegwieltprojecten, een verbeterprogramma van het ministerie van Veiligheid en Justitie dat al eerder was uitgevoerd. Deze resultaten zijn samengevat in drie belangrijke bouwstenen voor goede jeugdbescherming: samenwerken met kind, gezin en netwerk; samenwerking in de keten; en daarbinnen en daarnaast het uitwerken van nieuwe methoden.

Door een onafhankelijke beoordelingscommissie werden uit vijftien aanvragen elf projecten gekozen. Bij de beoordeling van de aanvragen is nadrukkelijk gekeken naar het beoogde effect en resultaat: met name gezinnen, jeugdigen en professionals zouden moeten profiteren van de projectopbrengsten. Uit de aanvragen bleek een vierde bouwsteen naar voren te komen, die goed aansloot bij de transformatie-opgave: de inzet en rol van burgers in de jeugdbescherming. De beoordelingscommissie heeft deze nieuwe bouwsteen van harte geaccepteerd.

Naast het SWING-project financierde het ministerie van Veiligheid en Justitie ook een ondersteuningsprogramma gericht op gemeenten in hun rol en verantwoordelijkheden voor de jeugdbescherming en jeugdreclassering. Dit programma werd uitgevoerd door de VNG. De resultaten daarvan zijn niet opgenomen in deze rapportage.

Nieuwe jeugdbescherming

De samenwerking tussen professionals en gezinnen en hun netwerk, die noodzakelijk is om kinderen effectief te kunnen beschermen, liep als een rode draad door de projecten en de andere onderdelen van het SWING-programma heen. De zorg voor een gunstige ontwikkeling van kinderen en hun veiligheid is een taak die niet alleen de gecertificeerde instelling, Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming aangaat. Het is een zorg en verantwoordelijkheid van elke professional en uiteindelijk elke burger. Voor professionals is dit wettelijk vastgelegd in de Wet Meldcode. Dat professionals uit het gemeentelijk, sociaal, zorg- en veiligheidsdomein samen met de jeugdbeschermer vorm gaven aan de veiligheid en ontwikkeling van kinderen, werd al snel bekend onder de naam 'nieuwe jeugdbescherming'. Het SWING-programma behelsde daardoor meer dan de begeleiding van en sturing op de elf projecten. Een ander belangrijk onderdeel was het verspreiden van kennis over de rol die beroepskrachten kunnen en moeten spelen in het proces om kinderen te beschermen. Voor dat doel hebben we een aantal activiteiten ondernomen. In de eerste plaats is de website www.nieuwejeugdbescherming.nl gelanceerd. Hierop is onder meer achtergrondinformatie te vinden over de projecten, kennis over wetgeving rond jeugdbescherming en jeugdreclassering, interviews met betrokkenen, en wordt er aandacht besteed aan nieuwe

initiatieven. In de tweede plaats organiseerden we twee symposia waarop de initiatiefnemers hun projecten presenteerden, en we ruim aandacht besteedden aan allerlei andere initiatieven en kennis die bijdragen aan het beschermen van kinderen. Ten derde stelden we een boekje samen met de titel *De nieuwe jeugdbescherming* in de NJi-reeks *Samen om het kind*. Tot slot hebben we een aantal themabijeenkomsten gehouden, onder andere over het familiegroepsplan in de jeugdbescherming en de inzet van burgers (vrijwilligers) in de jeugdbescherming.

Uitvoering

Het Nederlands Jeugdinstituut begeleidde de projecten vanuit een opdrachtgevende rol. Wij bewaakten de voortgang en de samenhang tussen de projecten. De projecten gingen eind 2015 van start en leverden in juli 2017 volgens afspraak hun eindresultaten op. Sommige eindproducten worden in het najaar van 2017 (in een veelal digitale vormgeving) toegankelijk gemaakt voor brede toepassing. De gecertificeerde instellingen hebben als eindproduct concrete tools, handleidingen of bijvoorbeeld een website opgeleverd. Daarmee kan de samenwerking tussen cliënten en/of andere professionals in de keten, meestal wijkteams, verbeterd worden en hun positie worden versterkt. Er zijn ook instrumenten ontworpen die reflectie stimuleren. Professionals werden over de volle breedte bij de projecten betrokken. Hun inzichten wat betreft het praktische nut van het ontwikkelde materiaal en hun bijdragen aan de reflectieve methodische leerbijeenkomsten zijn van onschatbare waarde. Als we de resultaten bekijken, zoals beschreven in het volgende hoofdstuk en vooral in het tweede deel van deze rapportage, dan concluderen we dat de meeste projecten goed bruikbare producten hebben opgeleverd. In principe zijn deze eenvoudig toepasbaar voor collega's zowel binnen als buiten de maatregelhulp. Ze vragen natuurlijk wel om een degelijke implementatie.

Wat hebben de elf projecten opgeleverd? Leeswijzer

In dit rapport beschrijven we de resultaten van het *SWING*-programma.

In hoofdstuk 2 geven we per bouwsteen aan wat de *SWING*-projecten hebben opgeleverd. We maken hierbij onderscheid tussen opbrengsten, resultaten voor jeugdigen en ouders en succesfactoren. De opbrengsten zijn de concrete tools en werkwijzen die in de projecten zijn ontwikkeld. Bij de resultaten voor jeugdigen en ouders beschrijven we wat het project voor hen heeft opgeleverd. De looptijd van de *SWING*-projecten was te kort om de daadwerkelijke effecten van de producten en werkwijzen voor jeugdigen en gezinnen te onderzoeken. Bij de resultaten kijken we naar de eerste ervaringen die zijn opgedaan en de stappen die gezet zijn om op termijn beoogde effecten te bereiken. Aan de hand van succesfactoren beschrijven we wat er in de praktijk goed heeft gewerkt om verbeteringen en vernieuwingen te realiseren voor de geformuleerde bouwstenen.

In deel 2 van dit rapport geven we samenvattende beschrijvingen van de elf uitgevoerde projecten. Binnen de meeste projecten zijn producten ontwikkeld die overdraagbaar zijn en gebruikt kunnen worden door andere gecertificeerde instellingen, ketenpartners en gemeenten. Er zijn verschillende tools, beschrijvingen van werkwijzen en websites opgeleverd met als uiteindelijk doel de veiligheid en ontwikkeling van jeugdigen te bevorderen. De ontwikkelde producten en uitgebreidere projectbeschrijvingen zijn terug te vinden op www.nieuwejeugdbescherming.nl, op websites ontwikkeld binnen de projecten en/of op websites van de gecertificeerde instellingen. Via links op nieuwejeugdbescherming.nl en in de online versie van deze rapportage zijn aanvullende documenten en producten bereikbaar. Alle opgeleverde producten zijn *freeware*: toegankelijk en toepasbaar voor elke professional en beleidsmaker.

Het SWING-programma in cijfers

De deelnemers	De resultaten
11 projecten	29 tools of instrumenten
11 gecertificeerde instellingen	4 handleidingen of praktijkgidsen
502 cliënten (gezinnen of kinderen)	2 websites
970 professionals van gecertificeerde instellingen, wijkteams en ketenpartners	4 themabijeenkomsten
38 wijkteams of Centra voor Jeugd en Gezin	1 publicatie Nieuwe Jeugdbescherming
7 ervaringsdeskundigen	2 symposia, met beide tussen de 500 en 600 bezoekers
12 burgers	
De Website Nieuwejeugdbescherming.nl	Nji-dossier Jeugdbescherming
47.357 unieke bezoekers tussen 20 november 2015 en 1 augustus 2017	29.085 unieke bezoekers tussen 20 november 2015 en 1 augustus 2017

Is het doel van SWING bereikt?

Het doel van *SWING* was om verdieping, verbreding en verspreiding van kennis en methoden binnen de jeugdbescherming te borgen of tot stand te brengen binnen de gemeentelijke context. Hierbij diende de nadruk te liggen op het verbeteren van de positie van en de samenwerking met cliënten. Wanneer we alle projecten tezamen beschouwen, kunnen we concluderen dat de opzet op bescheiden schaal gelukt is. Bescheiden omdat het projecten zijn, gedraaid door projectteams. De brede verspreiding en implementatie moet nog volgen. Ook moet een aantal projecten nog worden doorontwikkeld. Maar inhoudelijk zijn er wel enkele cruciale ontwikkelstappen gezet.

Wat de bouwsteen ‘samenwerking met het gezin en netwerk’ betreft, laten de *SWING*-projecten zien dat betere samenwerking met ouders mogelijk is. Dit blijkt bijvoorbeeld uit projecten als *De Stem van de cliënt* en *Eén cliëntproces, tools voor samenwerking*.

De bouwsteen ‘samenwerking in de keten’ kreeg met name vorm in de samenwerking van gecertificeerde instellingen met wijkteams of CJG's, en dan met name in het vrijwillige kader. Voorbeelden hiervan zijn de projecten *Preventief Veilig Samen Verder*; *Eén cliëntproces, tools voor samenwerking* en het project *complexe scheidings*.

Het maatschappelijk rendement van ‘werken zonder maatregel’ en brede implementatie van Signs of Safety; en de Wijkgerichte aanpak kindveiligheid.

De betrokken organisaties en professionals zijn enthousiast. De projectleiders benadrukken dat het niet vanzelf gaat. Investeren in samenwerking met cliënten en wijkteams kost tijd en inspanning. Zowel van de organisatie, als van managers en professionals zelf. Het is opvallend dat daar waar het lukt, enthousiasme ontstaat en ook de tevredenheid van cliënten en werkers toeneemt. Het loont dus om te investeren in de samenwerking tussen lokale teams en jeugdbeschermers.

In twee *SWING*-projecten is de samenwerking tussen jeugdbescherming en burgers verkend: *Transformerend werken is inwonerskracht en jeugdbescherming* en *De burgervogd in ere hersteld?!*. Dit zijn inspirerende voorbeelden van de manier waarop burgers betrokken kunnen worden bij de bescherming van jeugdigen. Hiermee wordt een belangrijke stap gezet naar een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor de veiligheid van jeugdigen in de samenleving. Tijdens de themabijeenkomst *Inzet van burgers in de jeugdbescherming* bleek dat deze ontwikkeling ook plaatsvindt bij organisaties buiten de jeugdbescherming. Daarin samenwerking zoeken, bijvoorbeeld met een organisatie als Humanitas, lijkt een goede weg om in te slaan.

De twee methoden die in de *SWING*-projecten zijn ontwikkeld, *Signs of Succes* en *Safe Path Jeugdzorg*, lijken veelbelovend. Ze bieden nieuwe mogelijkheden om jongeren met lastig en overlastgevend gedrag te begeleiden. Een verdere ontwikkeling is nodig om meer zicht te krijgen op de effectiviteit. De praktijkgids *Signs of Succes* wordt digitaal toegankelijk gemaakt, waardoor andere organisaties de methode gemakkelijker kunnen implementeren.

Conclusie en adviezen

De projecten hebben concrete tools en instrumenten opgeleverd. De in de projecten opgedane inzichten en ervaringen zijn hierin verwerkt. Ze voldoen daarmee aan het criterium van toepasbaarheid. Ontwikkeld vanuit de praktijk, voor de praktijk. Dat werk hoeft niet meer opnieuw gedaan te worden. Ze zijn dus klaar voor implementatie. Een belangrijke observatie van ons als projectbegeleider, bevestigt wat al wel bekend is: om verbeteringen te bereiken is het noodzakelijk om cliënten en professionals te betrekken bij projecten als deze. Vooral het gebruik van methoden die reflectie stimuleren, zoals het systematisch inzetten van gezamenlijke methodische leerbijeenkomsten voor wijkteam en jeugdbeschermers, heeft positief gewerkt. De effecten zijn dan niet alleen positief voor de direct bij het project betrokken professionals zelf, maar ook voor alle andere betrokkenen en de organisatie. Ons advies voor implementatie is om professionals en cliënten daar nadrukkelijk bij te betrekken en hierbij gebruik te maken van dezelfde reflectiemethoden als in het project gebruikt zijn. Hierbij hoeft het ontwikkelwerk niet over gedaan te worden, maar implementatie is wel meer dan een training geven.

De bereikte resultaten zijn in omvang nog bescheiden. Ze vormen wel een nadere invulling van de vier bouwstenen waarop voortgebouwd kan worden. Ze zijn inhoudelijk geen eindpunt. Het zijn impulsen, stappen binnen het grotere proces van professionalisering. Verbreding van de resultaten, verdieping daarvan en het ontwikkelen van wederom nieuwe inzichten en verfijning van methoden, is een nooit eindigend proces. Het is wel een kwaliteitskenmerk van de professional en zijn organisatie. Overigens zonder doel op zichzelf te zijn. Er zijn leerprocessen voor nodig waar gemeenten, wijkteams, zorgaanbieders en gecertificeerde instellingen gezamenlijk aan deelnemen. De *SWING*-projecten hebben laten zien hoe dat kan. Het effect kan worden versterkt door gebruik te maken van de kennis die er al is en hier zelf ook aan bij te dragen door ervaringen te delen.

Het *SWING*-programma is geïnitieerd door het ministerie van Veiligheid en Justitie. Bij de start werd de steun vanuit de gemeenten gezocht en verkregen. Niet elke gemeente heeft ook een actieve rol gespeeld in de uitvoering van het project. Voor het verder brengen van de resultaten is het nodig dat gemeenten, met hun lokale teams en hun gecertificeerde instellingen gezamenlijk hiervoor verantwoordelijkheid nemen. Het Nederlands Jeugdinstituut draagt daar graag verder aan bij.

2. Resultaten

In de elf geselecteerde projecten is aan de verschillende bouwstenen van de nieuwe jeugdbescherming gewerkt:

1. Samenwerking in de keten;
2. Samenwerken met jeugdige, gezin en netwerk;
3. Samenwerken met burgers;
4. Nieuwe methoden.

In dit hoofdstuk beschrijven we per bouwsteen wat de *SWING*-projecten hebben opgeleverd. We maken hierbij onderscheid in opbrengsten, resultaten voor jeugdigen en ouders, en succesfactoren. De opbrengsten zijn de concrete tools en werkwijzen die in de projecten zijn ontwikkeld. Bij de resultaten voor jeugdigen en ouders bekijken we wat het project heeft opgeleverd voor jeugdigen en gezinnen. Het gaat hierbij om de eerste ervaringen die zijn opgedaan en de stappen die zijn gezet om op termijn de beoogde resultaten te bereiken. Aan de hand van succesfactoren beschrijven we wat in de praktijk goed werkt om verbeteringen en vernieuwingen voor de bouwstenen te realiseren.

2.1 Samenwerking in de keten

Een belangrijke pijler van de nieuwe jeugdbescherming is een nauwe samenwerking tussen professionals en organisaties. De jeugdbescherming is onderdeel van de hele jeugdhulpketen: het gaat hierbij zowel om samenwerking tussen organisaties die betrokken zijn bij onderzoek en uitvoering van jeugdbeschermingsmaatregelen, als om de samenwerking met lokale teams zoals sociale wijkteams, jeugdteams en Centra voor Jeugd en Gezin. Integraal werken is het uitgangspunt. Dit betekent dat hulp wordt vormgegeven vanuit de specifieke situatie van het kind en zijn gezin, en dat professionals verder kijken dan de grenzen van de eigen discipline, de eigen organisatie of de eigen sector.

De gecertificeerde instellingen hebben sinds de transitie in 2015 te maken met veel verschillende gemeenten die onderling verschillen in de wijze waarop de lokale zorg is georganiseerd. Het kan gaan om sociale wijkteams, jeugdteams, Centra voor Jeugd en Gezin of andere organisatievormen. Ketensamenwerking in de jeugdhulp is in ontwikkeling. Na de transitie zijn bevoegdheden verschoven en rollen veranderd. De lokale organisaties hebben zich ontwikkeld en de aansluiting met de jeugdbescherming heeft vorm gekregen.

Binnen de *SWING*-projecten heeft de samenwerking tussen de jeugdbescherming en lokale (wijk) teams veel aandacht gekregen. Bij acht van de elf projecten zijn er activiteiten uitgevoerd om de samenwerking tussen de gecertificeerde instelling en het lokale team te verbeteren. Bij zes van deze acht projecten was dit het hoofddoel.

Projecten met hoofddoel gericht op aansluiting gecertificeerde instelling en lokaal veld

1. *Wijkgerichte aanpak kindveiligheid* (Noord-Brabant)
2. *Eén cliëntproces, tools voor samenwerking* (Overijssel, Gelderland)
3. *Het maatschappelijk rendement van 'werken zonder maatregel' en brede implementatie van Signs of Safety* (Groningen)
4. *Preventief Veilig Samen Verder* (Utrecht en Friesland)
5. *Samen optrekken in complexe scheidingen* (Gooi en Vechtstreek)
6. *Veiligheid in de lokale veiligheidsketen* (Midden Nederland)

Projecten met activiteiten om samenwerking te verbeteren

7. *Transformerend werken is inwonerskracht en jeugdbescherming* (Zeeland)
8. *Signs of Succes* (Nijmegen, Den Haag, Drenthe)

Opbrengsten

In de zes projecten waarin de samenwerking met het lokale team centraal staat, zijn tools en werkwijzen ontwikkeld of onderzocht om deze samenwerking te verbeteren. Er zijn twee soorten hulpmiddelen ontwikkeld:

1. hulpmiddelen om gezamenlijk met meerdere professionals (en met het gezin) tijdig de hulp te realiseren die aansluit bij de behoefte en wensen van het gezin. Bijvoorbeeld om te bepalen wie aan tafel moet zitten bij het gezin of wat nodig is in een afstemmingsgesprek.
2. hulpmiddelen gericht op het samen werken, samen leren en samen reflecteren, voor professionals uit verschillende organisaties. Denk hierbij bijvoorbeeld aan (methodische) leerbijeenkomsten.

Preventief expertise van de jeugdbescherming inzetten in het lokale veld

Bij vier projecten gaat het er primair om samenwerking tot stand te brengen tussen lokale professionals en de jeugdbescherming, waardoor zij elkaars expertise kunnen gaan benutten en waardoor de expertise van de jeugdbeschermers preventief kan worden ingezet in het vrijwillige kader. Het doel van deze projecten is om enerzijds het lokale team te versterken met kennis en expertise vanuit de jeugdbescherming, en anderzijds aan jeugdigen en gezinnen tijdig de hulp te bieden die aansluit bij hun vraag en behoefte. In het project *Preventief Veilig Samen Verder* is in een handleiding een methodiek beschreven waarin de expertise van de gecertificeerde instelling wordt toegevoegd aan het lokale team. In het project dat in Groningen is uitgevoerd is onderzocht wat de maatschappelijke meerwaarde is van het 'werken zonder maatregel'. In twee projecten is uitgewerkt hoe lokale professionals de expertise van de gecertificeerde instelling over specifiek problematiek kunnen benutten: bij complexe scheiding, bij overlastgevend gedrag en delictgedrag.

Jeugdige, gezin en (brede) netwerk centraal in de samenwerking

Ook bij de projecten *Eén cliëntproces; tools voor samenwerking*, en *Wijkgerichte aanpak kindveiligheid* staat de samenwerking met de lokale professionals centraal. Deze twee projecten zijn echter expliciet ook gericht op de manier waarop de samenwerking met de jeugdige, het gezin en het netwerk vorm krijgt. Het doel van deze projecten is om de samenwerking tussen het gezin, het informele netwerk en het professionele netwerk te bevorderen.

Resultaten voor jeugdigen en gezinnen

Een belangrijk resultaat van de projecten is dat, in de regio's waar de projecten werden uitgevoerd, samenwerking tussen jeugdbeschermers en lokale professionals is ontstaan of verder is ontwikkeld. In een aantal regio's was deze samenwerking nieuw en kwam die gedurende het project tot stand. In andere regio's is de bestaande samenwerking tijdens het project verder vormgegeven en versterkt. Professionals uit de lokale teams en jeugdbeschermers betrekken elkaar bij de uitvoering van hun werk en maken gebruik van elkaars expertise. Op basis van de ervaringen uit de projecten is de verwachting dat de betere samenwerking tussen de lokale teams en de jeugdbescherming eraan bijdraagt dat jeugdigen en gezinnen eerder passende hulp ontvangen, waarbij er aandacht is voor de continuïteit van de hulp.

Voorkomen beschermingsmaatregelen

De verwachting is dat met een betere samenwerking tussen de jeugdbescherming en het lokale veld vaker kan worden voorkomen dat een beschermingsmaatregel wordt uitgesproken. In verschillende projecten komt naar voren dat de expertise van het lokale team op het gebied van beschermingszaken is toegenomen. Lokale professionals ervaren dat zij beter in staat zijn om onveilige opvoedingssituaties te signaleren en tijdig de benodigde expertise in te schakelen. Ook hebben zij zelf meer handvatten om hulp te bieden bij complexere vragen en zijn zij beter in staat onveilige opvoedsituaties te bespreken met ouders. Dit betekent voor jeugdigen en gezinnen dat zij eerder passende hulp ontvangen. Hulp is passend als die zo licht mogelijk is, maar ook direct intensief als dat nodig is. Voor het oppakken van een aantal specifieke problemen zoals complexe scheidingsproblematiek, overlastgevend gedrag en delictgedrag lijken de lokale teams nog minder goed toegerust.

Voorwaarden voor zorgvuldige preventieve jeugdbescherming beter geborgd

Jeugdbescherming die wordt uitgevoerd door een gecertificeerde instelling in het vrijwillige kader, werd vaak aangeduid met 'drang'. In de *SWING*-projecten wordt die term niet meer gebruikt omdat die onvoldoende zou weergeven waar het in de praktijk om gaat. Er worden in de projecten verschillende formuleringen gebruikt om aan te duiden waaruit de samenwerking tussen de lokale teams en de jeugdbescherming bestaat. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen twee samenwerkingsmodellen:

1. Preventieve jeugdbescherming of het partnermodel waarbij de jeugdbeschermer consultatie en ondersteuning biedt aan het lokale team. De regie over de hulp aan een jeugdige en het gezin blijft bij de lokale professional.
2. Specialistisch casemanagement of overdrachtsmodel waarbij de regie over de hulp aan een gezin in het vrijwillige kader wordt overgedragen aan de gecertificeerde instelling.

Uit de projecten ontstaat de indruk dat door de betere aansluiting tussen het lokale veld en de jeugdbescherming bij de hulp aan gezinnen steeds vaker sprake is van een partnermodel. Via consultatie of door ondersteuning van de lokale professionals wordt de expertise van de jeugdbescherming in het vrijwillige kader benut. In de projecten is de wijze van samenwerken tussen het lokale team en de jeugdbescherming beter uitgewerkt, de kaders zijn duidelijker en het methodische handelen is verder ontwikkeld. Het uitgangspunt is om samen met het gezin de veiligheid van jeugdigen te vergroten. Hierdoor lijken de voorwaarden voor een zorgvuldige inzet van preventieve jeugdbescherming waarbij rechten van cliënten gerespecteerd worden, beter geborgd.

Continuïteit

De verwachting is dat er door een betere aansluiting tussen het lokale veld en de jeugdbescherming meer continuïteit ontstaat voor jeugdigen en gezinnen. Jeugdigen en gezinnen hebben minder vaak te maken met wisselende hulpverleners, en het aantal verwijzingen en schakelmomenten wordt kleiner. In verschillende projecten komt naar voren dat het in- en uitvoegen van de jeugdbescherming beter verloopt. Overdrachten verlopen beter doordat bij het opschalen naar een beschermingsmaatregel de jeugdbescherming vaak al bij het gezin betrokken is. Voor het afschalen geldt hetzelfde: de lokale professional is dan vaak nog in beeld. Ook zijn er minder vaak overdrachten nodig doordat het lokale team met ondersteuning van de jeugdbescherming de benodigde ondersteuning kan bieden.

Wat werkt goed in de samenwerking tussen jeugdbeschermers en lokale professionals?

Op basis van de ervaringen uit de projecten komt een aantal succesfactoren naar voren die bijdragen aan de samenwerking tussen gecertificeerde instellingen en de lokale professionals.

Investeren in samenwerken

In alle projecten bleek dat het tot stand brengen van samenwerking tussen professionals een proces is dat tijd en aandacht vraagt. Samenwerkingsafspraken alleen zijn niet voldoende om samenwerking tot stand te brengen. Professionals moeten elkaar ontmoeten, zodat ze elkaar en elkaars werk leren kennen. Pas als er onderling vertrouwen ontstaat en gemeenschappelijke waarden worden gedeeld, kunnen professionals uit verschillende organisaties als één team gezamenlijk werken aan veiligheid in gezinnen. In verschillende projecten is met behulp van (methodische) leerbijeenkomsten met professionals uit verschillende organisaties met elkaar gesproken over de samenwerking bij de hulp aan gezinnen en de belangrijkste leerpunten daarbij. De leerbijeenkomsten lijken een goed hulpmiddel om de samenwerking tussen lokale teams en gecertificeerde instellingen te bevorderen. Professionals krijgen beter zicht op en maken vaker gebruik van elkaars expertise.

Gebiedsgebonden werken

In meerdere projecten komt naar voren dat gebiedsgebonden werken bijdraagt aan een goede aansluiting tussen de jeugdbescherming en lokale teams. De fysieke aanwezigheid

van jeugdbeschermers in lokale (wijk)teams zorgt er enerzijds voor dat professionals elkaar daadwerkelijk zien, spreken en ontmoeten. Professionals leren elkaar kennen en krijgen ook beter zicht op elkaars werk. Daardoor wordt het gemakkelijker om contact op te nemen met elkaar en elkaars expertise te benutten. Anderzijds zorgt de aanwezigheid van jeugdbeschermers in het lokale team ervoor dat de jeugdbeschermers ook dichterbij het gezin en het netwerk van het gezin staat. Jeugdbeschermers kunnen op een locatie in de buurt afspreken met gezinnen. Ook krijgen jeugdbeschermers zo meer zicht op de lokale (formele en informele) sociale kaart.

Creëren van een gemeenschappelijke taal en visie

Overeenstemming tussen professionals uit verschillende organisaties over belangrijke begrippen zoals *veiligheid* of regie komt ten goede aan de samenwerking. In verschillende projecten zijn hier tools of aanbevelingen voor ontwikkeld. In de provincie Groningen zijn in het kader van het SWING-project professionals in 22 van de 23 lokale teams getraind in *Signs of Safety*. Professionals ervaren dat de eenheid in taal de onderlinge afstemming bevordert. De leerbijeenkomsten kunnen hier ook aan bijdragen. Daarnaast is het van belang om ook bij elke casus gezamenlijk een concrete invulling te geven aan de begrippen veiligheid en regie. Het is belangrijk om steeds met elkaar te bepalen wie wat doet.

Benut ervaringsdeskundigheid van jeugdigen en ouders

In alle projecten is bij het ontwikkelen van tools en werkwijzen in meer of mindere mate gebruikgemaakt van ervaringskennis van cliënten. Bijvoorbeeld door interviews te houden met jongeren en ouders, of door deelname van (oud-)cliënten aan een klankbordgroep of leerbijeenkomst. De bijdrage van cliënten was waardevol. Het helpt om bij het vormgeven van samenwerkingsprocessen het cliëntproces consequent als uitgangspunt te nemen. Het risico dat het perspectief van de betrokken organisaties leidend wordt, neemt hiermee af.

Lokale professionals en jeugdbeschermers werken samen

Binnen de SWING-projecten was er veel aandacht voor de samenwerking tussen de jeugdbescherming en lokale professionals. In wijken die bij het project betrokken waren, is deze samenwerking versterkt. Er zijn verschillende tools en werkwijzen ontwikkeld die geïmplementeerd kunnen worden om de lokale samenwerking nog verder te verbeteren. Een deel van de hulpmiddelen is overdraagbaar en bruikbaar voor andere regio's en organisaties.

2.2 Samenwerken met jeugdige, gezin en netwerk

In de nieuwe jeugdbescherming werken professionals samen met ouders, het kind en hun sociale netwerk aan het herstel van het gewone leven. Het uitgangspunt daarbij is gebruik te maken van hun eigen kracht. Het is belangrijk dat zij de regie blijven houden over hun leven. En dat ze samen met hun eigen omgeving en professionele hulpverleners naar oplossingen zoeken.

In alle projecten was er in meer of mindere mate aandacht voor de samenwerking met jeugdige en gezinnen. In twee projecten is hier expliciet aandacht aan besteed. Deze bouwsteen heeft daarmee minder aandacht gehad dan de samenwerking in de keten. Het hoofddoel van project *De Stem van de cliënt* is de samenwerking met jeugdigen en gezinnen te verbeteren. In het project *Eén cliëntproces, tools voor samenwerking* staat het perspectief van jeugdige en gezinnen op het hulpproces centraal.

Project met hoofddoel verbetering van de samenwerking met jeugdigen en gezinnen

De Stem van de cliënt (Noord Holland)

Project mede gericht op de samenwerking met jeugdige en gezinnen

Eén cliëntproces, tools voor samenwerking (Overijssel, Gelderland)

Opbrengsten

Binnen de twee projecten die gericht zijn op het verbeteren van de samenwerking met jeugdigen en ouders is een groot aantal tools ontwikkeld. In de projecten is onderzocht hoe samenwerking met jeugdigen en gezinnen, ook binnen het gedwongen kader, vorm kan krijgen: vanaf de start van een hulpproces tot de afsluiting, binnen het primaire proces maar ook breder binnen de organisatie. De meeste tools zijn primair gericht op de samenwerking met jeugdige en ouders. Eén tool is er expliciet op gericht het netwerk bij de aanpak te betrekken. Er zijn twee soorten hulpmiddelen ontwikkeld:

1. tools gericht op de samenwerking met jeugdigen en gezinnen in het primaire proces. De hulpmiddelen zijn onder meer bedoeld om cliënten voor hun begeleiding een keuze te bieden tussen professionals, regelmatig te reflecteren op de samenwerking, maatjes en ervaringsdeskundigheid in te zetten en om, bij betrokkenheid van verschillende organisaties, de cliënt als uitgangspunt te nemen.
2. tools gericht op samenwerking met jongeren en gezinnen op organisatieniveau. Dit zijn hulpmiddelen om feedback van cliënten op te halen en deze te benutten om structurele kwaliteitsverbetering tot stand te brengen binnen de organisatie.

Resultaten voor jeugdigen en gezinnen

Binnen het project *De Stem van de cliënt* zijn gegevens verzameld over de eerste ervaringen die professionals en cliënten hebben met de ontwikkelde tools. De ervaringen van cliënten zijn positief. Zowel cliënten uit de cliëntenraad als jeugdigen en ouders die gebruik hebben gemaakt van de tools zijn tevreden over de bruikbaarheid en de opbrengsten. Professionals geven aan dat de tools helpen om bewuster samen te werken met ouders en jongeren. Op basis van deze ervaringen ontstaat de indruk dat de tools professionals kunnen helpen om een meer op samenwerking gerichte basishouding te ontwikkelen. De verwachting is dat professionals hierdoor beter samen met de jeugdigen en gezinnen kunnen zoeken naar een goede aanpak voor de vragen en problemen die er liggen. Dat zal uiteindelijk de effectiviteit van de begeleiding vergroten.

Wat werkt goed in de samenwerking met jeugdigen en gezinnen?

Uit de projecten komt een aantal succesfactoren naar voren voor het bevorderen van de samenwerking met jeugdigen en gezinnen.

Samenwerking met jeugdigen en gezinnen in een continu proces

Uit de projecten blijkt dat de samenwerking met jeugdigen en gezinnen wordt bevorderd door het hele hulpproces samen met hen vorm te geven: bij de kennismaking, het maken van plannen, de uitvoering, zo nodig een overdracht en de afsluiting. Samenwerking vraagt van professionals een basishouding die gericht is op gelijkwaardig contact met jeugdigen en gezinnen. Door vanaf de start van het hulpproces cliënten uit te nodigen om keuzes te maken, feedback te geven en de regie te nemen, kan een betere samenwerkingsrelatie ontstaan.

Samenwerking met jeugdigen en gezinnen op meerdere niveaus

Uit de projecten wordt duidelijk wat de meerwaarde is van samenwerking met en feedback van jeugdigen en ouders bij nieuwe ontwikkelingen en beleidsvraagstukken. De deelname van cliënten aan de projectorganisatie van *De stem van de cliënt* heeft eraan bijgedragen dat de ontwikkelde instrumenten duidelijk en simpel geworden zijn en het gebruiksgemak is vergroot. Cliënten stellen andere vragen, zijn scherp op het nut voor cliënten en weten wat er speelt onder cliënten. Door niet alleen in het primaire proces samen te werken met jeugdigen en ouders, maar ook bij ontwikkelingen in de organisatie, kan binnen de hele organisatie een meer op de samenwerking gerichte basishouding ontstaan.

Basishouding gericht op samenwerking

Uit de projecten komt naar voren dat implementatie van de tools voor professionals kan bijdragen aan een basishouding gericht op samenwerking. Deze basishouding is een voorwaarde om een goede samenwerkingsrelatie op te bouwen met jeugdigen en gezinnen. Professionals geven vaak aan dat zij al samenwerken met jeugdigen en gezinnen. Wanneer zij de tools gebruiken, ervaren zij echter regelmatig

dat dit nog beter kan. Ook blijken de tools vaker geschikt voor jeugdigen en gezinnen dan professionals aanvankelijk inschatten. Het daadwerkelijk overdragen van de regie aan jeugdigen en gezinnen kan voor professionals in eerste instantie spannend zijn. De tools kunnen hen daarbij ondersteunen.

Samenwerking met jeugdigen en gezinnen is de basis

De SWING-projecten die gericht waren op de samenwerking met jeugdigen en gezinnen maken duidelijk dat de samenwerking kan worden verstrekt door hier systematisch en bewust aandacht voor te hebben. Voor samenwerking is meer nodig dan cliënten betrekken bij het hulpproces. Samenwerking vraagt een op samenwerking gerichte basishouding, zowel van professionals als organisaties. De eerste ervaringen met de ontwikkelde tools zijn positief. De tools zijn overdraagbaar en zijn ook bruikbaar voor professionals buiten de jeugdbescherming.

2.3 Samenwerken met burgers

In drie projecten is de samenwerking tussen jeugdbescherming en burgers onderzocht. Het ging daarbij om samenwerking met vrijwilligers uit een dorp of wijk, of met personen uit de directe omgeving van de jeugdige en het gezin. Deze bouwsteen gaat daarmee ook over de samenwerking met het netwerk van jeugdigen en gezinnen. De drie projecten geven vorm aan het uitgangspunt van de nieuwe jeugdbescherming dat de veiligheid en de ontwikkeling van kinderen een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is van iedereen in de samenleving. De jeugdbescherming is van iedereen, met als achterliggende visie om onveiligheid zo vroeg mogelijk te signaleren, kinderen zoveel mogelijk in hun eigen omgeving te helpen en zo mogelijk een reclasserings- of beschermingsmaatregel te voorkomen. Bij het project *Transformerend werken is inwonerskracht en jeugdbescherming* werkt de jeugdbeschermer samen met vrijwilligers in gezinnen, en in het project *De burgervoogd in ere hersteld?!* zijn de mogelijkheden onderzocht om het gezag over kinderen die onder voogdij staan van de gecertificeerde instelling, over te dragen aan burgers. In het project *Wijkgerichte aanpak kindveiligheid* is verkend op welke wijze krachten uit de wijk benut kunnen worden bij het oplossen van problemen en het waarborgen van kindveiligheid.

Projecten met hoofddoel samenwerking met burgers

Transformerend werken is inwonerskracht en jeugdbescherming (Zeeland)

De burgervoogd in ere hersteld?! (Gelderland)

Project mede gericht op samenwerking met burgers

Wijkgerichte aanpak kindveiligheid (Noord-Brabant)

Opbrengsten en resultaten voor jeugdigen en gezinnen

Samenwerking tussen burgers en organisaties voor jeugdbescherming is nog geen dagelijkse praktijk. In de genoemde drie projecten is verkend welke mogelijkheden er zijn voor samenwerking met burgers. Daarbij is er zowel op basis van literatuur als uit de praktijk kennis verzameld over hoe samenwerking tussen burgers en jeugdbescherming kan worden vormgegeven. De uitkomsten zijn beschreven in een werkwijze, een good-practicebeschrijving en een website.

De projecten maken zichtbaar dat er bij de samenwerking tussen burgers en de jeugdbescherming praktische en juridische belemmeringen bestaan doordat het nog geen dagelijkse praktijk is om burgers en cliënten de regie te geven. In de projecten zijn oplossingen verkend en uitgeprobeerd. De samenwerking met burgers vraagt om een cultuurverandering van de organisatie, de burger, de cliënt en de samenleving. Betrokken organisaties en gemeenten hebben tijdens het project ervaren dat het werken met vrijwilligers daar een impuls aan kan geven.

In de projecten is in verschillende casussen samengewerkt met burgers. De eerste ervaringen zijn positief. Vrijwilligers en personen uit het netwerk van de jeugdigen bleken een bijdrage te willen

leveren aan de zorg voor en ondersteuning van jeugdigen en gezinnen. De verwachting is dat door de inzet van burgers het netwerk van jeugdigen en gezinnen duurzaam kan worden uitgebreid, en dat het bijdraagt aan herstel van het gewone leven van jeugdigen en gezinnen.

Wat werkt goed in de samenwerking met burgers?

Uit de projecten kwamen twee succesfactoren naar voren die de samenwerking met burgers bevorderen.

Actieve en betrokken gemeente

De gemeente speelt een belangrijke rol bij het tot stand brengen van de samenwerking tussen jeugdbescherming en burgers. Zij kan samenwerking faciliteren en stimuleren tussen bewonersorganisaties, het wijkteam en de gecertificeerde instellingen. In het project *Transformerend werken is inwonerskracht en jeugdbescherming* heeft de actieve opstelling van de gemeente en de duidelijke visie van de gemeente op het belang van dorpsbewoners die in elkaar investeren, bijgedragen aan de inzet van vrijwilligers in gezinnen. Bij de twee andere projecten kwam naar voren dat voor een vervolg op de activiteiten uit het project de betrokkenheid van de gemeente nodig is.

Tijd maken voor samenwerken met burgers

Uit de projecten kwam naar voren dat burgers bereid en beschikbaar zijn om een rol te spelen in de zorg voor en ondersteuning van jeugdigen en gezinnen. De samenwerking met burgers vraagt in eerste instantie ook tijd en geld. Het is bijvoorbeeld belangrijk om tot een goede match te komen tussen jeugdigen, gezinnen en burgers, en er is begeleiding nodig voor de vrijwilligers en burgervoogden.

Eerste stappen in het werken met burgers

In de *SWING*-projecten is de samenwerking tussen jeugdbescherming en burgers verkend. De projecten bieden inspirerende voorbeelden van manieren waarop burgers betrokken kunnen worden bij de bescherming van jeugdigen. Hiermee wordt concreet invulling gegeven aan de transformatie naar een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor de veiligheid van jeugdigen in de samenleving.

2.4 Nieuwe methoden

De laatste bouwsteen van de nieuwe jeugdbescherming heeft betrekking op methoden en technieken. In twee projecten zijn nieuwe methoden ontwikkeld om jeugdigen met een beschermings- of reclasseringsmaatregel effectiever te kunnen begeleiden. *Signs of Succes* heeft als doel de effectiviteit van de jeugdreclassering te vergroten. *Safe Path Jeugdzorg* is bedoeld voor jongeren met hardnekkige problematiek waarvoor de bestaande interventies niet toereikend lijken te zijn.

Projecten met hoofddoel effectievere begeleiding bij beschermings- of reclasseringsmaatregel

Safe Path Jeugdzorg (Limburg)

Signs of Succes (Nijmegen, Den Haag, Drenthe)

Opbrengsten en resultaten voor jeugdigen en gezinnen

Beide methoden zijn ontwikkeld om betere resultaten te halen bij de begeleiding van jongeren. *Safe Path Jeugdzorg* is gericht op jongeren met een langdurige hulpverleningsgeschiedenis die thuis en op school al vroeg bestempeld zijn als 'lastpak' en zich ook steeds meer als zodanig zijn gaan gedragen. *Signs of Success* is specifiek gericht op jongeren (met of zonder een licht verstandelijke beperking) die een jeugdreclasseringsmaatregel opgelegd hebben gekregen.

De methode *Signs of Success* is beschreven in een praktijkgids en biedt diverse tools om professionals te ondersteunen bij de uitvoering ervan. De methode *Safe Path Jeugdzorg* is nog in

ontwikkeling. Het is in dit ontwikkelingsstadium nog niet mogelijk om uitspraken te doen over de effecten van beide methoden. De eerste ervaringen van jongeren, ouders en professionals met de methoden zijn positief. Hierbij moet opgemerkt worden dat *Safe Path Jeugdzorg* nog slechts bij enkele jongeren is ingezet.

Succesfactoren

Samenwerking met de jeugdige

In beide methoden is een positieve benadering van de jongeren een belangrijk ingrediënt. De methoden bieden de professionals handvatten om de jongeren op een andere manier te benaderen. De nadruk wordt gelegd op het versterken en stimuleren van de kwaliteiten en de mogelijkheden van de jongeren en op het ervaren van successen.

Samenwerking met het netwerk

Ook wordt in beide methoden het netwerk toegerust om de jongeren op een positieve wijze tegemoet te treden. In *Safe Path Jeugdzorg* leren personen uit het netwerk en de jongere eenzelfde taal te gebruiken, waardoor zij op een niet veroordelende manier met elkaar kunnen praten over emotionele patronen. Met *Signs of Success* wordt er gewerkt aan het herstellen van het vertrouwen dat ouders in hun kind hebben, en het vertrouwen van ouders en jongeren in het professionele netwerk; beide dragen bij aan het er (weer) bij gaan horen.

Samenwerking in de keten

Binnen *Signs of Success* is aandacht besteed aan de samenwerking met rechters en het Openbaar Ministerie. Het is belangrijk dat ook zij er op gericht zijn om de successen die de jongere en zijn netwerk hebben behaald te bekrachtigen. Wanneer officiële instanties te sterk gericht zijn op het delict, kan dit negatief inwerken op het resultaat van deze hulpvorm. De werkwijze van *Signs of Success* stimuleert professionals zich meer te richten op de sociale context van het gezin en de jongere, waardoor zij beter kunnen aansluiten op organisaties in het jeugd- en sociale domein die zich daar ook op richten. Hierdoor kan de samenwerking tussen de strafrechtketen en het jeugd- en sociale domein verbeteren.

Samenwerking wetenschap en praktijk

Bij de ontwikkeling van beide methoden hebben de gecertificeerde instellingen samengewerkt met (wetenschappelijke) experts en onderwijsinstellingen. Voor beide methoden is een theoretische onderbouwing beschikbaar. Tijdens het ontwikkelen van de methoden zijn systematisch gegevens verzameld over de ervaringen met en de effecten van de methoden. Beschikbare wetenschappelijke kennis over wat werkt is benut. Door de werkwijze en de uitkomsten te monitoren wordt informatie verzameld die nodig is om problemen steeds beter te kunnen voorkomen en aanpakken.

Veelbelovende methoden

De twee methoden die in de *SWING*-projecten zijn ontwikkeld, lijken veelbelovend. Ze bieden nieuwe mogelijkheden om jongeren te begeleiden die als lastig worden ervaren, overlast veroorzaken of delictgedrag laten zien. De methoden dragen bij aan de andere drie bouwstenen van de nieuwe jeugdbescherming.

Deel 2

Elf SWING-projecten

Samenwerking in de keten

Wijkgerichte aanpak kindveiligheid

Het project *Wijkgerichte aanpak kindveiligheid* draagt er aan bij dat kinderen veilig kunnen opgroeien in de eigen omgeving door intensieve samenwerking tussen jeugdbeschermers en professionals in de wijk tot stand te brengen. In de samenwerking staan het kind en diens gezin en netwerk centraal. In het project is verkend hoe er met krachten uit de wijk gebouwd kan worden aan een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor veiligheid en ontwikkeling van kinderen in de wijk.

Projectleiding:

Jeugdbescherming Brabant

Overige betrokken organisaties:

William Schrikker Groep, Leger des Heils afdeling jeugdbescherming, Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis, Centra voor Jeugd en Gezin en de gemeenten Tilburg-Noord, Gilze Rijen en Dongen, Breda, Land van Altena, Roosendaal en Moerdijk.

Doel

Dit project heeft als doel kinderen de mogelijkheid te bieden om veilig op te groeien in hun eigen omgeving. Dat gebeurt door intensieve samenwerking tussen professionals in de wijk te stimuleren, expertise in te brengen op het gebied van veilig opgroeien en de (informele) kracht te benutten die in de wijk aanwezig is. Het kind en diens gezin en netwerk staan daarbij centraal.

Opbrengsten

Werkwijze Wijkgerichte aanpak kindveiligheid

Wijkgerichte aanpak kindveiligheid is een werkwijze waarbij door lokale samenwerking tussen professionals en niet-professionals een veilige opvoedsituatie voor kinderen wordt gecreëerd. Iedere wijk is anders, dus om dat mogelijk te maken is er een wijkgerichte aanpak nodig. Scholen en wijkteams zijn de spil van een veilig opgroei-klimaat in de wijk. Daarnaast dragen wijkbewoners bij aan een positief opvoedklimaat. De aanpak sluit aan bij het gedachtegoed van de *pedagogische civil society*. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat opvoeden een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is. Belangrijk is daarbij dat er in de gemeenschap onderling vertrouwen bestaat, dat formele en informele netwerken in de gemeenschap zijn ingebed, dat men bereid is om zich voor elkaar in te zetten en dat er gedeelde normen zijn.

In de ontwikkeling van een wijkgerichte aanpak kindveiligheid zijn drie fasen te onderscheiden:

1. samenwerking tussen professionals in de wijk;
2. benutten van krachten die in de wijk aanwezig zijn (waaronder niet-professionals) om tot een veilige opvoedingssituatie te komen;
3. volledig werken volgens de *Wijkgerichte aanpak kindveiligheid*. Een positief en veilig opvoedingsklimaat is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van professionals en niet-professionals in de wijk geworden.

In dit project is de aanpak voor de eerste fase beschreven. Voor de volgende fasen zijn de eerste bouwstenen verkend.

De samenwerking tussen professionals ziet er als volgt uit:

- Het wijkteam is de spil in de zorg. Bij veiligheidsvragen of bij onveiligheid van de jeugdige kan de expertise van een andere organisatie ingebracht worden.
- Als veiligheid in de opvoeding voor het kind niet door het wijkteam gerealiseerd kan worden, wordt Veilig Thuis of een gecertificeerde instelling gevraagd om bij te dragen met hun specifieke deskundigheid en zo nodig voorwaarden te stellen aan de opvoedsituatie.
- Het wijkteam blijft betrokken en voert taken uit zoals het ondersteunen van het gezin en het inzetten van hulp. Door deze samenwerking tussen specialisten en wijkteam ontstaat er een doorgaande lijn van vrijwillig kader naar gedwongen kader en andersom. Het wijkteam blijft gedurende alle ondersteuningsfasen bij het gezin betrokken, dus ook bij de eventuele uitvoering van een kindbeschermingsmaatregel. Daardoor kan het wijkteam na afsluiting van de maatregel zo nodig ondersteuning blijven bieden.

De samenwerking tussen professionals wordt ondersteund door kennisdeling en kennisoverdracht. Hiervoor worden reflectieve bijeenkomsten (zogenoemde methodische leerbijeenkomsten) ingezet en werken professionals wekelijks samen op één locatie. Om in de samenwerking elkaars expertise op maat te kunnen benutten, wordt gebruikgemaakt van de werkwijze [Samenwerken aan Veiligheid \(SAVE\)](#).

Implementatiewijzer

Op basis van de ervaringen die in het project zijn opgedaan, is een [implementatiewijzer](#) opgesteld met richtlijnen voor het inrichten van fase 1 van de wijkgerichte aanpak. Daarin zijn de activiteiten en stappen beschreven die behulpzaam zijn om de samenwerking tussen professionals in de wijk tot stand te brengen. Hierbij worden vier stappen onderscheiden: voorbereiding, start, uitvoering en vervolg. Belangrijke elementen zijn:

- aansluiten bij kenmerken van en belangrijke personen en organisaties in de wijk;
- werken aan en vanuit een gezamenlijke visie;
- realiseren van een fysieke werkplek in de wijk en een gebiedsgebonden taak voor betrokkenen.

Praktijkervaring

Binnen het project zijn in zes wijken activiteiten uitgevoerd om de samenwerking tussen professionals in de wijk tot stand te brengen.

De verbinding tussen de verschillende organisaties, met name tussen de wijkteams en de gecertificeerde instelling, is in het project versterkt. Medewerkers van diverse organisaties hebben elkaar beter leren kennen. Zij hebben zicht gekregen op elkaars taken, werkwijze en verantwoordelijkheden. Daardoor zijn zij ook beter op de hoogte van elkaars mogelijkheden en toegevoegde waarde. De samenwerkingsketen functioneert efficiënter door gezamenlijk overleg, waardoor overdrachten van de gecertificeerde instelling naar het wijkteam niet stagneren. Met name wijkteammedewerkers voelen zich gesteund door de samenwerking met de gecertificeerde instelling in complexe zaken.

De kennisoverdracht tussen de gecertificeerde instelling en het wijkteam heeft voor medewerkers van wijkteams opgeleverd dat zij zelf ervaren een betere beoordeling van de veiligheid te kunnen maken dan voorheen. Hun expertise is vergroot, mede door de methodische leerbijeenkomsten. De medewerker van de gecertificeerde instelling heeft door de samenwerking met het wijkteam meer aandacht voor en kennis van onder andere volwassenenproblematiek en oudermishandeling. Er is tevens meer zicht ontstaan op en vertrouwen in de mogelijkheden binnen de sociale omgeving van het gezin.

Professionals zijn positief over de methodische leerbijeenkomsten. De deelnemers geven aan dat het methodisch kader en de wijze van voorzitten hebben bijgedragen aan een goede samenwerking. Door de reflectieve uitwisseling tussen diverse professionals en een ervaringsdeskundige konden de professionals beschikken over meer handelingsalternatieven. Ook kwamen de mogelijkheden die er in de wijk beschikbaar zijn vaker in beeld. In vijf gemeenten is ervoor gekozen de methodische leerbijeenkomsten voort te zetten na de beëindiging van het project.

Professionals werken niet (meer) volgens strikte, algemeen geldende samenwerkingsafspraken. Door de intensieve samenwerking en doordat professionals elkaar kennen, is het haalbaar om per situatie afspraken te maken, zodat hulp op maat gerealiseerd wordt. De gecombineerde inzet van hulp stelt de vraag van het gezin centraal in plaats van het werkproces van de instelling. Doordat er één jeugdzorgwerker wordt ingezet, ook bij de start van een juridische maatregel en de afsluiting daarvan, ontstaat er een doorgaande lijn in de hulpverlening. De betrokkenheid van de gecertificeerde instelling bij de hulp aan gezinnen in het vrijwillig kader maakt dat gedwongen hulp soms voorkomen kan worden of eerder kan stoppen. Doelen en acties worden gezamenlijk bepaald, waardoor het gezin meer invloed heeft op de inhoud van de hulpverlening en er een groter beroep wordt gedaan op de mogelijkheden van het gezin en de omgeving.

Cliënten zijn positief over de werkwijze. Doordat hulpverleners goed samenwerken, hoeft niet elke keer de gehele voorgeschiedenis verteld te worden. Het samen in gesprek gaan heeft meerwaarde, het voorkomt dat het gezin het gevoel krijgt dat het besluit al is genomen voordat het gesprek met hen is gevoerd. Inhoudelijk is er winst doordat in gezamenlijke (overdracht)gesprekken met het gezin ook alle ‘moeilijke’ onderwerpen aan de orde komen. Door gezinnen wordt tevens aangegeven dat zij het fijn vinden dat nieuwe hulpverleners geïntroduceerd werden door vertrouwde hulpverleners, en dat plannen van aanpak op elkaar worden afgestemd.

Lessen

Wat draagt bij aan het realiseren van een wijkgerichte aanpak kindveiligheid?

Investeren in onderling vertrouwen

In alle wijken waar het project is uitgevoerd is veel tijd besteed aan het tot stand brengen van samenwerking in de wijk (fase 1 van de *Wijkgerichte aanpak kindveiligheid*). Betrokken professionals geven aan dat zij nu werken op basis van ‘knowledge-based trust’; hoe beter men de ander kent, hoe meer kennis men heeft over het gedrag en de kennis van de ander, waardoor het gedrag van de ander een bepaalde mate van voorspelbaarheid krijgt. Dit bevordert de mate van betrouwbaarheid. Investeren in het tot stand brengen van onderlinge samenwerking en vertrouwen was nodig om de doelstellingen te behalen die verbonden zijn aan deze fase.

Doorslaggevend in deze fase was dat de jeugdbeschermer fysiek op de locatie van het wijkteam aanwezig was. Het is vervolgens zaak dat de jeugdbeschermer zoveel mogelijk gebiedsgebonden werkt, zodat zijn caseload bestaat uit gezinnen die wonen in dezelfde wijk en de samenwerkingsmogelijkheden met (professioneel) betrokkenen in de wijk groter worden.

Benutten van krachten uit de wijk

In sommige wijken is op kleine schaal ervaring opgedaan met activiteiten die passen bij de tweede fase (benutten van krachten in de wijk), onder andere door ervaringsdeskundigen uit de wijk in te zetten en een wijkscan te maken. Door de inbreng van de ervaringsdeskundige in de reflectieve bijeenkomsten komt het cliëntperspectief op de voorgrond te staan. Deelnemers worden zich meer bewust van de gehanteerde taal tijdens de bijeenkomst en beseffen hoe ver die taal af kan staan van burgers en gezinsleden. Een wijkscan levert op dat professionals zicht hebben op sleutelfiguren in de wijk.

Betrokkenen concluderen dat er extra inspanning nodig is om het netwerk van gezinnen en de mogelijkheden in de wijk volledig te benutten bij het oplossen van problemen en het waarborgen van kindveiligheid (fase 3 van de wijkgerichte aanpak). Het gaat er dan om voorwaarden te scheppen voor preventie en signalering, zodat jeugdigen in hun eigen omgeving duurzaam veilig kunnen opgroeien, en om het creëren van burgerkracht; de jeugdbeschermer sluit aan bij de krachten van burgers in hun eigen leefomgeving. Deze krachten worden benut om te waarborgen dat kinderen veilig kunnen opgroeien in hun eigen leefomgeving.

Werkwijze

In de regio Midden- en West-Brabant hebben medewerkers van diverse wijkteams, gecertificeerde instellingen, Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis, ervaringsdeskundigen en andere ketenpartners intensief met elkaar samengewerkt om de begeleiding aan gezinnen te verbeteren. Op zes plekken (Tilburg-Noord, Gilze Rijen en Dongen, Breda, Land van Altena, Roosendaal en Moerdijk) zijn van december 2015 tot en met maart 2016 projecten uitgevoerd om deze aanpak te kunnen ontwikkelen.

De medewerkers van de betrokken instellingen werkten binnen hiervoor gevormde projectteams intensief samen bij het begeleiden van gezinnen. De afstemming werd ondersteund met methodische leerbijeenkomsten. Beleidsmedewerkers van betrokken gemeenten en coördinatoren van wijkteams waren actief bij het project betrokken.

Gezinnen en ervaringsdeskundigen zijn gedurende het traject bevraagd over hun ervaringen met de hulpverlening in hun eigen omgeving. Deze ervaringen en de resultaten van het onderzoek zijn gebundeld in de projectaanpak. In het [projectverslag](#) zijn de opzet, uitvoering en bevindingen beschreven.

Bereik

Uitvoering project	Symposium Wijkgerichte aanpak kindveiligheid
100 Gezinnen	100 bezoekers
6 Ervaringsdeskundigen	
29 professionals gecertificeerde instelling	
12 professionals ketenpartners	

Praktijkonderzoek

In samenwerking met de Academische Werkplaats Jeugd (Tranzo, Universiteit van Tilburg) is een [kwalitatief wetenschappelijk onderzoek](#) uitgevoerd. In dit onderzoek is op basis van semigestructureerde interviews, vragenlijsten en focusgroepgesprekken bekeken wat de werkzame en niet-werkzame factoren zijn van de *Wijkgerichte aanpak kindveiligheid* en hoe cliënten en hulpverleners de aanpak waarderen.

Eén cliëntproces, tools voor samenwerking

In het project *Eén cliëntproces, tools voor samenwerking* zijn tools ontwikkeld om één doorgaand cliëntproces te realiseren in een intensieve samenwerking tussen gezin, jeugdbeschermers en professionals in de wijk. Het gezin staat daarbij centraal. De tools kunnen worden ingezet om een goede aansluiting tot stand te brengen tussen de jeugdbeschermers en de lokale professional, ongeacht de lokale inrichting in een gemeente.

Projectleiding:

Jeugdbescherming Overijssel, Jeugdbescherming Gelderland en William Schrikker Stichting Jeugdbescherming & Reclassering.

Overige betrokken organisaties:

Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis, lokale wijkteams, Centra voor Jeugd en Gezin, Eigen Kracht Centrale en Adviesbureau VanMontfoort.

Doel

Het doel van dit project is tools te ontwikkelen voor professionals en gezinnen om een voor de cliënt te begrijpen hulpverleningsproces tot stand te brengen. De tools zijn erop gericht de aansluiting, afstemming en samenwerking te verbeteren tussen gecertificeerde instellingen, jeugdzorgaanbieders en het lokale veld in gemeenten, ongeacht de manier waarop de jeugdhulp in de gemeente is ingericht. De veiligheid en de ontwikkeling van de jeugdige staat in dit cliëntproces centraal en niet de (werkwijze van) instellingen. Het gezin houdt waar mogelijk de eigen regie.

Opbrengsten

Zeven tools

In het project zijn zeven tools ontwikkeld. Vier daarvan bieden ondersteuning bij het tot stand brengen van één cliëntproces, waarbij het gezin en de professionals samenwerken aan een groeiplan voor het gezin. De overige drie tools zijn gericht op het werken, reflecteren en leren als een team rond en met cliënten.

Het groeiplan

Een groeiplan is een werkwijze waarmee verhalen van het gezin en de voor het gezin belangrijke mensen en hulpverleners worden samengebracht. Het is te zien als een doorgaand familiegroepsplan (familiegroeiplan), waaraan verhalen worden toegevoegd en waarmee tijdens het hele cliëntproces steeds weer verder wordt gegaan. De hierna beschreven tools bieden ondersteuning bij het tot stand komen van dit proces. Ze zijn onderdeel van het groeiplan en kunnen gebruikt worden om dit plan uit te voeren en bij te stellen.

1. Tipsheet netwerk betrekken

In deze [tool](#) voor jeugdzorgprofessionals worden de belangrijkste redenen genoemd waarom het belangrijk is om het netwerk bij de ondersteuning van het gezin te betrekken. Daarnaast biedt de tipsheet concrete tips die de professional kunnen helpen in de praktijk. Hoe voer je het gesprek met een gezin over het betrekken van hun netwerk? Welke oplossingsgerichte vragen kun je erbij gebruiken?

2. Tijdslijn: *Dit zijn wij! De geschiedenis van ons gezin in vier tijdlijnen*

Met deze tool brengt het gezin, bij voorkeur via woord en beeld, met hulp van professionals en het netwerk hun verhaal in kaart. De tool wordt ingezet om verhalen samen te brengen. In vier tijdlijnen beschrijft het gezin zijn eigen geschiedenis:

1. De tijdlijn van de goede dingen;
2. De tijdlijn van de zorgen;
3. De tijdlijn van belangrijke mensen;
4. De tijdlijn van de hulpverlening.

3. De keukentafeluitdaging

Deze tool bestaat uit een kaartenset waarmee inzichtelijk gemaakt wordt wie er aan [de keukentafel van het gezin](#) zitten en wat ieders rol is. Het gaat zowel om het sociale als het professionele netwerk dat bij het gezin betrokken is. Wat zijn de taak en positie van de betrokkenen en hoe ziet de verhouding sociaal en professioneel netwerk eruit? De tool maakt inzichtelijk wie er nodig zijn rondom het gezin en is een hulpmiddel om ervoor te zorgen dat er niet te veel en niet te weinig mensen 'aan tafel' zitten.

4. Het afstemmingsgesprek

Deze tool bestaat uit een agenda voor een [afstemmingsgesprek](#), wanneer er meerdere hulpverleners bij het gezin betrokken zijn. Of voor situaties waarbij er een professional bijkomt of terugtreedt.

In het project zijn, naast deze vier tools, ook de mogelijkheden verkend van Quli, een bestaand online communicatie platform, om het groeiplan te ondersteunen. Dit biedt cliënten, netwerk en professioneel betrokkenen de mogelijkheid elkaar makkelijk en veilig digitaal te ontmoeten en informatie te delen.

Samen werken, reflecteren en leren

Om een goed functionerend team rond en met cliënten te vormen, zijn in het project ook tools ontwikkeld die stimuleren dat professionals elkaar ontmoeten en samen reflecteren en leren.

5. Draaiboek voor leerbijeenkomsten

Dit is een hulpmiddel voor het [opzetten van leerbijeenkomsten](#) voor jeugdzorgprofessionals in een gemeente of regio die samen als 'het team rond de cliënt' in de jeugdbescherming willen reflecteren op en leren over één cliëntproces. Hoe ziet samenwerking eruit in die specifieke gemeente of regio? En vanuit welke visie en met welke attitude willen we werken? Hoe kunnen we sneller en effectiever samenwerken? Wat werkt voor die ene cliënt? Wat zijn werkzame elementen en waar liggen verbeterpunten? In het draaiboek staat onder meer hoe een werkplaats met leerbijeenkomsten inricht kan worden, hoe leerbijeenkomsten thematisch en methodisch worden uitgevoerd en wat de randvoorwaarden zijn om resultaat te behalen en te beschrijven.

6. Stellingen

Deze [tool](#) bestaat uit een set van stellingen die in spelvorm uitdagen om met elkaar in gesprek te gaan over containerbegrippen zoals regie, plan, netwerkgericht, preventieve jeugdbescherming of het stellen van een norm.

7. Gezamenlijk jaarthema of stagelopen

Deze tool biedt ideeën om in het gemeentelijke domein kennis te maken met elkaars werk en elkaar onderling te leren kennen. De tool bevat tips voor het opzetten van een jaarthema voor jeugdzorgregio's en de mogelijkheid stage te lopen bij elkaars organisaties.

De tool is bedoeld voor gemeentelijke beleidsmedewerkers en jeugdzorgprofessionals, maar kan ook op beleids- en stafniveau worden ingezet bij organisaties in de jeugdzorg.

Praktijkervaring

In het project is ervaring opgedaan met leerbijeenkomsten. De deelnemende professionals hebben hierin kennisgemaakt met elkaar en met elkaars werk. De meeste deelnemers aan de leerbijeenkomsten hebben deze als zeer positief ervaren. Ze bieden de mogelijkheid gezamenlijk stil te staan bij verschillende perspectieven en met elkaar visieverschillen te verkennen vanuit de betrokken mensen en organisaties. Het oplossingsgericht werken en elkaar bevragen: 'wat werkt?', en 'wat deed je dan precies?' helpt om helder te krijgen wat werkzame elementen zijn in het samenwerken en bij het vormgeven van één cliëntproces. Enkele werkplaatsen met leerbijeenkomsten zullen ook doorgaan nu het project is afgesloten. Op basis van de ervaringen heeft een andere gemeente in een van de regio's ook besloten een werkplaats in te richten.

In Gelderland en Overijssel is een inspiratiebijeenkomst gehouden met gemeenten en ketenpartners. In de bijeenkomst in Twente hebben gemeenten de 'opdracht' meegekregen om bepaalde thema's binnen hun gemeente uit te werken rondom één cliëntproces. In enkele gemeenten hebben als vervolg aparte bijeenkomsten met ketenpartners hierover plaatsgevonden. Daarnaast staan er regionale vervolgbijeenkomsten gepland om de projectresultaten terug te koppelen.

De tools voor het groeiplan zijn ontwikkeld op basis van ervaringen met de twintig werkplaatsbijeenkomsten en worden in gebruik genomen in de praktijk. De verwachting is dat de tools gaan bijdragen aan het realiseren van één cliëntproces voor cliënten.

Lessen

Wat draagt bij aan het realiseren van één cliëntproces?

Een groeiplan in plaats van één format

Voor gezinnen met complexe problemen bestaan meestal meerdere plannen. In het project is het werken met één format om voor één gezin één plan te kunnen realiseren regelmatig als oplossingsrichting aangedragen. Uiteindelijk is hier niet voor gekozen, omdat dit in de praktijk niet makkelijk uitvoerbaar is. Niet alle instellingen die betrokken zijn bij een gezin hebben dezelfde informatie over het gezin nodig (een woningbouwvereniging hoeft niet te vragen naar opvoedingsproblemen). Daarnaast is het lokale veld divers georganiseerd. In het project is er daarom voor gekozen om te zoeken naar mogelijkheden om verschillende plannen op elkaar te laten aansluiten. Juist het proces van afstemmen van plannen, het werkelijk proberen samen doelen te formuleren met het gezin en betrokkenen en het samen evalueren en bijstellen van het plan is belangrijk. Dit is geen eenmalig moment maar een proces met alle betrokkenen. Dit heeft vorm gekregen in het groeiplan.

Afstemming aan de keukentafel

Het hulpverleningsproces kent veel schakels. Afstemming aan de keukentafel met het gezin, netwerk en hulpverleners draagt eraan bij dat ouders het hulpverleningsproces als een continu proces ervaren. Een belangrijke vraag is wie er aan tafel moeten zitten. Soms wordt het te druk aan tafel, is een van de bevindingen uit het project. Belangrijk is dat duidelijk wordt wie wat doet, en

vanuit welke opdracht. Wie daadwerkelijk bijdraagt aan het plan mag aanschuiven aan de keukentafel. Daarnaast moet er oog zijn voor de verhouding tussen netwerk en professionals aan de keukentafel.

Regie, dat is dialoog

Professionals verstaan onder de begrippen ‘regie’ en ‘eigen regie van het gezin’ niet altijd hetzelfde. De vraag naar wie de regie heeft kan iemand ervan weerhouden om zelf actie te ondernemen. Als helder is wie de regie heeft, dan is nog niet duidelijk wie wat doet. Door met elkaar in gesprek te gaan over de rol, functie en opdracht die een professional heeft in een gezin, en over de vraag of dit helder is voor het gezin, ontstaat er samenwerking en afstemming.

Door als uitgangspunt te nemen dat degene die iets signaleert of opmerkt in het gezin dit ook met het gezin bespreekt, blijft de communicatie met het gezin transparant. Zo kan ook voorkomen worden dat signalen blijven liggen.

Elkaar zien en kennen

Binnen het project bleek hoe belangrijk het is dat professionals die een team vormen rond een jeugdige en een gezin elkaar daadwerkelijk zien en kennen en ook elkaars werk kennen. Het helpt om elkaar fysiek op te zoeken, elkaar vragen te stellen, elkaar aan te spreken en van elkaars kennis gebruik te maken. Leerbijeenkomsten met een brede vertegenwoordiging uit het werkveld bleken een goed middel om de ontmoeting tussen professionals te faciliteren.

Werkwijze

In vier regio's in Overijssel en Gelderland zijn werkplaatsen ingericht. In elke werkplaats zijn vijf leerbijeenkomsten gehouden met professionals van de gecertificeerde instellingen, de Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis en lokale wijkteams en/of Centra voor Jeugd en Gezin. Aan de hand van casuïstiek is ingezoomd op specifieke samenwerkingsmomenten in het cliëntproces. Daarnaast is een klankbordgroep ingericht waarin de betrokken organisaties, gemeenten, cliënten, Eigen Kracht Centrale en adviesbureau VanMontfoort vertegenwoordigd zijn. In Gelderland en Overijssel hebben inspiratiebijeenkomsten met gemeenten plaatsgevonden. De informatie die is opgehaald in de leerbijeenkomsten, de klankbordgroep en de inspiratiebijeenkomst met gemeenten is als input gebruikt voor het ontwikkelen van de tools. De concepttools zijn voorgelegd aan de klankbordgroep en aan de deelnemers van de werkplaatsen.

Bereik

Leerbijeenkomsten	Klankbordgroep	Inspiratiebijeenkomst
20 professionals GI	1 cliënt	60 medewerkers van gemeenten en ketenpartners
20 professionals ketenpartners	1 professional GI 4 professionals ketenpartners	

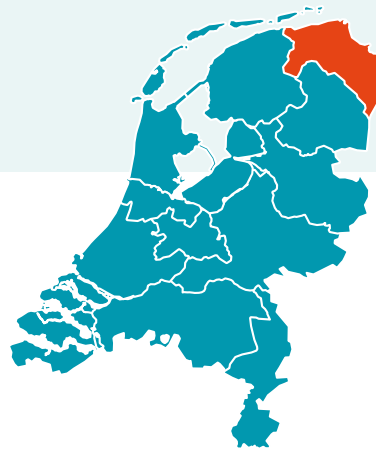

Praktijkonderzoek

Binnen het project is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar de vraag: wat draagt bij aan het tot stand brengen van één cliëntproces? Er zijn interviews gehouden met cliënten (en hun netwerk), professionals van de gecertificeerde instellingen en professionals uit het lokale veld. De uitkomsten van het onderzoek zijn gebruikt bij het ontwikkelen van de tools.

Het maatschappelijk rendement van 'werken zonder maatregel' en brede implementatie van Signs of Safety

In het project *Het maatschappelijk rendement van 'werken zonder maatregel' en brede implementatie van Signs of Safety* is de maatschappelijke meerwaarde van de samenwerking tussen jeugdbeschermers en professionals in de wijk onderzocht. De in dit project uitgevoerde maatschappelijke businesscase laat de maatschappelijke waarde zien van (samen)werken in situaties waarin er geen beschermingsmaatregel is opgelegd. Invoering van *Signs of Safety* op brede schaal heeft bijgedragen aan een gemeenschappelijke visie op veilig opgroeien.

Projectleiding:

Jeugdbescherming Noord

Overige betrokken organisaties:

Stichting Maatschappelijke en Juridische Dienstverlening,
William Schrikker Groep, Leger des Heils,
Raad voor de Kinderbescherming en Elker

Doel

Dit SWING-project is uitgevoerd in de provincie Groningen. Het maakt deel uit van een breder traject in Groningen waarbij Jeugdbescherming Noord samen met de lokale teams en gemeenten een nieuwe manier van werken ontwikkelt die aansluit bij de lokale en gemeentelijke situatie. Het project omvat twee deelprojecten:

1. Het opstellen van een maatschappelijke businesscase waarin de maatschappelijke waarde wordt onderzocht van (samen)werken zonder dat er een beschermingsmaatregel is opgelegd. Hiermee wordt beoogd de samenwerking tussen Jeugdbescherming Noord, lokale basisteams en ketenpartners efficiënt en effectief vorm te geven en betere faciliterende financierings- en verantwoordingsafspraken te maken met gemeenten.
2. Een brede implementatie van *Signs of Safety* in de hele jeugdhulpketen in de provincie Groningen.

Opbrengsten

Maatschappelijke businesscase

In het eerste deelproject is onderzocht wat de maatschappelijke meerwaarde is van het inzetten van de kennis en expertise van de gecertificeerde instelling in situaties waarin er geen beschermingsmaatregel is opgelegd, in aanvulling op de lokale teams.

Een gecertificeerde instelling kan in het vrijwillige kader betrokken zijn bij situaties waarin de veiligheid van het kind in het geding is en de hulp in het lokale veld stagneert. Er is in die situaties (nog) geen reclasserings- of beschermingsmaatregel opgelegd. Het doel is zo'n maatregel te voorkomen of de situatie juist beargumenteerd op te schalen. In de praktijk wordt er onderscheid

gemaakt tussen preventieve jeugdbescherming en specialistisch casemanagement. Bij preventieve jeugdbescherming houdt het lokale team de regie. Het gaat daarbij om de volgende activiteiten:

1. Informatie en advies: de jeugdbeschermer geeft antwoord op vragen over veiligheid of complexe problematiek en denkt mee.
2. Aansluiten en ondersteunen: de jeugdbeschermer heeft een actieve rol en ondersteunt het lokale team bij de hulp aan het gezin, bijvoorbeeld bij het maken van een veiligheidsplan of het organiseren van een netwerkberaad. Het lokale team houdt de regie.
3. Nazorg: de regie ligt (weer) bij het lokale team en de jeugdbeschermer is op aanvraag beschikbaar voor ondersteuning.

Bij specialistisch casemanagement wordt de regie op de hulp aan het gezin op verzoek van het lokale team overgenomen door de gecertificeerde instelling.

De kosten-batenafweging van het werken zonder maatregel is moeilijk te maken. Veel kosten zijn onbekend. De hoofdconclusie van het [onderzoek](#) is dat het ‘werken zonder maatregel’ door de gecertificeerde instelling in aanvulling op de werkzaamheden van de lokale basisteams in het vrijwillige kader, maatschappelijke meerwaarde heeft. De meerwaarde is dat er een sluitend zorgaanbod gerealiseerd wordt tussen het vrijwillige en het gedwongen kader. Er zijn voorzichtige aanwijzingen dat de werkwijze bijdraagt aan zorg efficiëntie (voorkomen en verminderen van dure zorg) en dat in bepaalde situaties een beschermingsmaatregel (of een rechtsgang) ermee voorkomen kan worden. Mogelijk kan dit leiden tot een kostenreductie.

Zowel de cliënt als de professionals van de lokale basisteams zijn positief over de rol van Jeugdbescherming Noord in het werken zonder maatregel. De meerwaarde van de inzet bestaat uit:

1. Het realiseren van een doorbraak wanneer er stagnatie optreedt. De gecertificeerde instelling kan bij de cliënt urgentie overbrengen en het basisteam (weer) in positie zetten. Zo kan voorkomen worden dat de situatie onnodig escaleert.
2. Het normaliseren en objectiveren van oordelen over cases. De gecertificeerde instelling kan helpen zaken te normaliseren door deze terug te brengen naar de feiten, en grenzen te stellen aan de betrokken partijen. Daarnaast kan zij een ‘second-opinion’ geven (kan ook kortdurend in de rol van sparringpartner). Zij kan helpen een situatie te objectiveren waar meerdere hulpverleners al lang nauw bij betrokken zijn, waardoor zij niet (meer) in staat zijn om hier onbevooroordeeld naar te kijken.
3. Het borgen van continuïteit wanneer er een concreet perspectief is dat een beschermingsmaatregel wordt opgelegd. Door de regie alvast aan de gecertificeerde instelling over te dragen wanneer een maatregel onontkoombaar lijkt, kan voor de cliënt continuïteit in de hulpverlening worden georganiseerd.
4. Het overnemen van hoog complexe en intensieve cases die het lokale basisteam (te) zwaar belasten. Overdracht van deze cases aan de gecertificeerde instelling heeft meerwaarde, omdat medewerkers in het lokale basisteam daardoor voldoende ruimte houden om de grote groep gezinnen met minder complexe problematiek te ondersteunen. Aandachtspunt is het risico dat de gecertificeerde instelling bij ondercapaciteit van de lokale basisteams de cases overnemen. De meerwaarde is dan weliswaar dat wordt voorkomen dat zaken blijven liggen of tot onnodige escalatie leiden, maar het is geen duurzame inzet die past binnen de afspraken.

In het onderzoeksrapport zijn aanbevelingen geformuleerd zowel om de inzet van het werken zonder maatregel en de ketensamenwerking te verbeteren, als voor de financiering en verantwoording van de werkwijze. De wens bestaat om in de toekomst een verantwoordings- en financieringsmodel te ontwikkelen. Daarbij wordt de inzet van de gecertificeerde instelling in kleinere en meer gedifferentieerde eenheden geformuleerd, waardoor er meer recht wordt gedaan aan de diversiteit in ondersteuningsvragen van cliënten en lokale professionals.

Brede implementatie van Signs of Safety

Het tweede deelproject bestond uit een brede implementatie van Signs of Safety. Signs of Safety is een oplossingsgerichte benadering voor gezinnen waar de veiligheid van een kind een probleem vormt. Het doel van de werkwijze is dat het kind (weer) veilig kan opgroeien in het gezin. De hulpverlener ontwikkelt samen met het gezin een veiligheidsplan. De kracht van Signs of Safety is dat alle voor het gezin belangrijke mensen uit de familie of het sociale netwerk betrokken worden. Daarnaast kunnen professionals die een rol hebben bij het herstel van de veiligheid en/of het welzijn van kinderen en gezinnen, bijvoorbeeld jeugdwerkers, leerkrachten en huisartsen, erbij betrokken zijn.

Jeugdbescherming Noord en een aantal ketenpartners in Groningen werken al met de methode. Gezamenlijk hebben zij gewerkt aan een bredere implementatie van Signs of Safety in de keten. Gedurende het project zijn bij bijna alle lokale teams medewerkers getraind in de werkwijze.

Praktijkervaring

Werken zonder maatregel en aansluiting lokale praktijk

De maatschappelijke businesscase heeft voor Jeugdbescherming Noord bevestigd dat het werken zonder maatregel in combinatie met een duurzame en effectieve samenwerking met het lokale veld meerwaarde heeft voor zowel cliënten als professionals. In Groningen kwamen diverse ontwikkelingen samen: de transitieopdracht, het stimuleringsprogramma *SWING*, en het werken met ambassadeurs. De aanbevelingen uit de maatschappelijke businesscase zijn benut om de werkwijze voor de samenwerking met het lokale veld verder te ontwikkelen en uit te werken. Jeugdbescherming Noord heeft voor elke jeugd zorgregio een of meer ambassadeurs aangesteld die fysiek kunnen aanschuiven bij het lokale team. Als vooruitgeschoven post is de ambassadeur een herkenbaar en toegankelijk aanspreekpersoon voor de lokale teams. Hij of zij kan ter plaatse consultatie en advies geven of ondersteuning bieden. Op deze manier kan de zaak weer terug geleid worden naar de casusregisseur of zo nodig opgeschaald worden naar een jeugdbeschermings- of jeugdreclasseringsmaatregel. De ambassadeurs zijn nauw betrokken bij verdere samenwerkingsafspraken in de desbetreffende regio.

De belangrijkste resultaten van deze ontwikkelingen zijn dat:

- de samenwerking tussen de gecertificeerde instelling en de lokale teams is verbeterd, waardoor op- en afschalen makkelijker verloopt;
- de deskundigheid en kracht van de lokale teams wordt vergroot. Verbeterpunten in lokale teams worden gesignaleerd, gezamenlijk besproken en opgepakt.

Het project heeft vooralsnog niet geleid tot andere financierings- en verantwoordingsafspraken met gemeenten.

Brede implementatie van Signs of Safety

Gedurende het project zijn 350 professionals getraind uit lokale teams van 22 Groningse gemeenten. De deelnemers geven aan dat zij na de training een beter beeld hebben van de begrippen veiligheid en onveiligheid. Zij kijken scherper naar wat er goed genoeg is, en wat er minimaal nodig is. Jeugdhulpwerkers en gezinnen hebben een beter beeld van de doelen waaraan gewerkt moet worden, waardoor het proces daarnaartoe ook duidelijker is. Professionals geven aan dat er meer eenheid in taal is ontstaan in gesprekken over veiligheid en over de te volgen werkwijze. Zij kunnen elkaar bevragen en scherp houden wanneer het gaat om de veiligheid van kinderen binnen gezinnen. Professionals zijn positief over de training en zien de meerwaarde voor hun werk.

 Lessen*Wat draagt bij aan het samenwerken zonder maatregel?***Toegankelijkheid van jeugdbeschermers**

Door de toegankelijkheid en laagdrempeligheid van de ambassadeurs kan het lokale team eenvoudig met hen afstemmen. De ambassadeurs zijn regelmatig fysiek aanwezig op de locatie van de teams waardoor zij bij gerichte vragen makkelijk worden geraadpleegd.

Lokale samenwerking

De gecertificeerde instelling en het lokale team hebben verschillende rollen. Daarin kunnen zij elkaar goed aanvullen en versterken. De gecertificeerde instelling wordt gezien als de partij die ingezet wordt als de veiligheid van kinderen in het gezin in het geding is of dreigt te komen. Het lokale team is de laagdrempelige partner voor alle vragen en hulpverlening. Voor een goede samenwerking is het belangrijk dat betrokken professionals gezamenlijk het belang van de cliënt voor ogen hebben, elkaar actief opzoeken en vertrouwen hebben in de samenwerking. Een positieve samenwerking draagt bij aan een succesvol traject zonder maatregel.

Kennis en kunde over oplossingsgericht werken en veilig opgroeien

De brede implementatie van *Signs of Safety* draagt bij aan de deskundigheid van de lokale teams. De lokale teams verschillen onderling in de mate waarin expertise over veilig opgroeien beschikbaar is. Ze hebben soms nog onvoldoende oog voor de veiligheid van kinderen en het belang om hierbij deskundige hulp in te schakelen. De gecertificeerde instelling kan een rol spelen bij het signaleren van aandachtspunten en bij het versterken van de lokale teams.

Werkwijze

Voor het deelproject 'brede implementatie *Signs of Safety*' heeft Jeugdbescherming Noord samengewerkt met ketenpartners die al werken met *Signs of Safety*. Lokale teams volgden een training en tijdens gezamenlijke leerbijeenkomsten werd casuïstiek besproken. Op die manier droegen ketenpartners bij aan de implementatie van de methode.

De maatschappelijk businesscase is uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau.

Bereik

Implementatie Signs of Safety

---

350 lokale professionals

Praktijkonderzoek

Voor de maatschappelijk businesscase is gebruikgemaakt van verschillende onderzoeksmethoden:

- documentenstudie;
- enquête onder lokale basisteams;
- caseonderzoek en interviews. Er zijn negen cases geselecteerd die een representatief beeld geven van de veel voorkomende trajecten in Groningen. Deze cases zijn bestudeerd en voor iedere case zijn interviews gehouden met waar mogelijk de cliënt, de betrokken professional van het lokale basisteam en de betrokken professional van Jeugdbescherming Noord;
- kwantitatieve analyses: In de aantal bijeenkomsten met financieel experts zijn zoveel mogelijk financiële en kwantitatieve gegevens verzameld over productie-, populatie- en kostengegevens.

Janssen, J., Gunnink, J. & Seinstra, A. (2016). *Samenwerken rondom de cliënt. Een kwalitatieve analyse van de maatschappelijke waarde van de inzet van 'werken zonder maatregel' door de Gecertificeerde Instelling in samenwerking met lokale basisteams in het Groninger Jeugdzorgstelsel*. Culemborg: Seinstra & Van der Laar.

Preventief Veilig Samen Verder

Het project *Preventief Veilig Samen Verder* draagt bij aan het herstellen van de veiligheid en de ontwikkeling van jeugdigen in het vrijwillige kader. Hiervoor werken het gezin, het netwerk en de betrokken professionals in de wijk en vanuit de jeugdbescherming intensief samen, volgens de SAVE (Samen werken aan Veiligheid)-werkwijze. Deze werkwijze in vrijwillig kader heet SAVE-begeleiding. De eigen kracht en zelfregie van ouders staan centraal. De lokale professional is en blijft bij het gezin betrokken, ongeacht het verdere traject.

Projectleiding:

Samen Veilig Midden Nederland
Regiecentrum Bescherming en Veiligheid

Methode ontwikkeling:

Adviesbureau VanMontfoort

Doel

Het doel van het project is de ontwikkeling en beschrijving van een werkwijze voor Gecertificeerde Instellingen in het preventief justitiële oftewel vrijwillige kader. De werkwijze heet SAVE-begeleiding. De vraag is hoe jeugdigen en opvoeders tot verandering te brengen zijn zodat de veiligheid en ontwikkeling van het kind gewaarborgd wordt. Spil van SAVE-begeleiding is dat dit aanvullend is op de werkzaamheden van een lokaal team.

Opbrengsten

Handleiding SAVE-begeleiding

[SAVE-begeleiding. Herstel van veiligheid en ontwikkeling in het vrijwillig kader. Handleiding voor medewerkers SAVE.](#)

‘SAVE-begeleiding’ is de SAVE-werkwijze bij begeleiding van jeugdigen en gezinnen in een vrijwillig kader. In het project is SAVE-begeleiding ontwikkeld en beschreven in een handleiding.’

SAVE staat voor Samenwerken aan Veiligheid. SAVE is een werkwijze die de eigen kracht en regie van jeugdigen en ouders over hun leven en opvoeding combineert met een focus op hun veiligheid en ontwikkeling. Het netwerk van betrokkenen wordt zo vroeg mogelijk betrokken.

De werkwijze wordt ingezet in situaties waarin lokale teams (buurteams, sociale wijkteams, Centra voor Jeugd en Gezin etc.) behoefte hebben aan tijdelijke aanvulling op hun expertise om daarmee jeugdige en/of ouders voldoende snel en stabiel tot gedragsverandering te brengen en daarmee herstel van veiligheid en ontwikkeling van jeugdigen te borgen.

Een SAVE- team is een regio gebonden team van de gecertificeerde instelling met brede expertise op veiligheid, ontwikkeling, geweld, delict gedrag en schoolverzuim. Het SAVE-team heeft ervaring met het werken in het vrijwillig en gedwongen kader.

De expertise van het SAVE-team wordt tweeledig ingezet; om de veiligheid en een gezond ontwikkelingsklimaat van de jeugdige te herstellen en ter versterking van (de expertise van) het lokale team. De Gecertificeerde Instelling ‘neemt niet over’ maar werkt samen met de medewerker

van het lokale team. De begeleiding is zo kort als mogelijk. SAVE-begeleiding duurt drie tot vier maanden en kan eenmalig met drie maanden worden verlengd.

Bij uitvoering van SAVE-begeleiding neemt het regio gebonden SAVE-team van de Gecertificeerde Instelling enkele specifieke functies op zich om het cliëntstelsel intensief te motiveren en te ondersteunen bij het herstellen en borgen van veiligheid en ontwikkeling. Dit zijn:

1. Activeren: jeugdigen en opvoeders progressiegericht en motiverend beïnvloeden.
2. Analyseren van de veiligheidssituatie en de ontwikkeling van jeugdigen.
3. Voorlichting geven en psycho-educatie.
4. Positioneren op veiligheid door middel van het stellen van voorwaarden en geven van adviezen.
5. Organiseren; een integraal plan (helpen) opstellen, waarmee de doelen van betrokkenen, de voorwaarden en adviezen kunnen worden gerealiseerd.
6. Volgen, monitoren en evalueren van de voortgang op het realiseren van voorwaarden en het plan.
7. Afsluiten met een plan waarmee jeugdigen, ouders en betrokkenen (met hun netwerk en/of lokale team) zonder SAVE-begeleiding verder kunnen. Of opschalen naar de Jeugdbeschermingstafel wanneer de SAVE-begeleiding onvoldoende snel tot veiligheid leidt. Wanneer daar met jeugdige en ouders besloten wordt tot een onderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming kan dezelfde medewerker SAVE tijdens het onderzoek en eventuele beschikking van de rechter doorgaan.

Instemming van jeugdigen en ouders voor de betrokkenheid van het SAVE-team is vanuit juridisch oogpunt maar ook vanuit methodisch oogpunt noodzakelijk. Het verkrijgen van instemming gebeurt getrapt: bij elke stap wordt de instemming van het gezin gevraagd:

1. Bij de bemoeienis (een gesprek, contact mogen hebben) van het SAVE-team.
2. Bij het voeren van een gezamenlijk gesprek over veiligheid en het geven van informatie door informanten.
3. Bij het meewerken aan het realiseren van voorwaarden.
4. Bij het toetsen van het plan wat het cliëntstelsel al dan niet samen met hun netwerk en het lokale team maakt.
5. Bij het volgen van de realisatie van de voorwaarden bij de uitvoering van het plan.

Professionals van het lokale team en van het SAVE-team werken gedurende de SAVE-begeleiding parallel. In de samenwerking met het gezin en netwerk, het lokale team en eventuele (specialistische) zorgaanbieders vinden planvorming en afstemming bij voorkeur plaats door middel van een rondetafelgesprek omdat dit de afstemming en daarmee de effectiviteit van de betrokken hulp bevordert. De SAVE-medewerker kan gezien worden als een buddy op het gebied van vakspecifieke competenties zoals het organiseren van veiligheid van jeugdigen, herkennen en bespreken wanneer er sprake is van onveiligheid, kindermishandeling, hardnekkig schoolverzuim, overlastgevend- en delictgedrag en betrokkenen activeren tot het nemen van verantwoordelijkheid en gedragsverandering. Als SAVE-begeleiding tijdig wordt ingezet krijgen jeugdigen en cliëntsystemen de maximale kans om veiligheid te herstellen en wordt onnodige verslechtering van de problematiek voorkomen.

Praktijkervaring

De handleiding SAVE-begeleiding is ontwikkeld mede op basis van ervaringen in de praktijk. De implementatie van de SAVE-begeleiding was geen onderdeel van het project.

SAVE-begeleiding werkt met het partnermodel. Overdrachten van de ene naar de andere professional worden zoveel mogelijk voorkomen. Overdrachten zorgen voor extra risico's op onveiligheid door informatieverlies, gebrek aan voortgang in de periode waarin een nieuwe medewerker zich de situatie eigen moet maken en versnippering van informatie. Bij de SAVE-begeleiding is de professional uit het lokale team continue betrokken bij de jeugdige en het gezin en

is voor hen een blijvende laagdrempelige contactpersoon. De medewerker van SAVE voegt daarbij in en weer uit. Het overdrachtsmodel komt steeds minder vaak voor.

De aanpak van schoolverzuim en delictgedrag van jongeren krijgt nog weinig aandacht in de lokale teams. SAVE-begeleiding kan hierin van betekenis zijn. Er wordt een pilot ingericht om de SAVE-begeleiding te implementeren in een aanpak rond schoolverzuim.

Lessen

Hoe kan de gecertificeerde instelling in het vrijwillig kader bijdragen aan veiligheid in gezinnen?

Getrapte instemming en methodische interventies in plaats van drang

SAVE-begeleiding wordt uitgevoerd in het vrijwillig kader, de regie over de opvoed- en opgroeisituatie ligt daarom volledig bij de jeugdige en opvoeders. Beroepskrachten kunnen, in dat vrijwillig kader, evenwel, als de veiligheid van jeugdigen daarom vraagt, ook ongevraagd, normen en voorwaarden stellen en aandringen op verandering van gedrag. In de handleiding wordt recht gedaan aan het gegeven dat cliënten, in het vrijwillig kader, niet verplicht kunnen worden om mee te werken; termen als ‘drang’ en ‘niet-vrijblijvend’ worden niet gebruikt. De nadruk ligt daarom op instemming verkrijgen en methodische interventies om tot gedragsverandering te komen. Op verschillende momenten in het proces wordt instemming van het gezin gevraagd. Het gezin houdt de regie en kan goed overzien waar zij mee instemmen.

In de handleiding wordt uiteengezet hoe men betrokkenen mee kan nemen van het bespreken van zorgpunten tot aan het uitvoeren van een plan en daarbij (ook in het vrijwillig kader) voorwaarden kan en mag stellen. De nadruk ligt op methodische interventies: hoe om te gaan met weerstand, activeren, progressiegericht sturen e.d.

Versterken lokale professionals

Met de SAVE-begeleiding wordt de lokale medewerker versterkt met brede kennis op verschillende gebieden: onderzoek naar onveiligheid, gespreksvoering met kinderen en jongeren, omgaan met weerstanden of ontkenning, concreet zijn over wat nodig is voor veiligheid, doorbreken van hardnekkig schoolverzuim, overlast gevend- en delict gedrag en activeren van betrokkenen tot het nemen van verantwoordelijkheid en gedragsverandering op die gebieden.

De door inspecties en keurmerken getoetste kwaliteits- en infrastructuur van de Gecertificeerde Instelling wordt daarbij ingezet: gebruik van instrumenten voor veiligheids- en risicotaxatie, instrumenten voor de analyse van verzuim en crimineel gedrag, gedragswetenschappelijk advies en dat van vertrouwensartsen etc.

Samenwerking in de keten; één boodschap en vertrouwde gezichten

De SAVE-werkwijze bevordert een samenwerkingsverband van burgers en professionals waarin veiligheid centraal staat en waarin iedereen eenzelfde visie heeft op veiligheid. Zo krijgen gezinsleden een eenduidige boodschap: het moet weer goed gaan, en blijven gaan met de veiligheid. De SAVE-begeleiding is daarom gebiedsgericht en gericht op samenwerking met het lokale team, al betrokken professionals en het netwerk van familie, vrienden en burens. Ouders en jeugdigen hebben baat bij vertrouwde gezichten. Om te zorgen dat de inzet van de SAVE-begeleiding zo kort mogelijk is, is het belangrijk dat de lokale teams de spil zijn in de hulp aan de jeugdigen en gezinnen.

Werkwijze project

De handleiding is ontwikkeld met ondersteuning van VanMontfoort in samenwerking met SAVE-professionals, SAVE-partners en professionals van de lokale teams. Door middel van regionale en regio-overstijgende projectgroepen, interviews, methodische leerbijeenkomsten en uitvoering van praktijkexperimenten is informatie opgehaald en zijn wensen geïnventariseerd ten aanzien van de vorm en inhoud van de handleiding. De visie van cliënten op de werkwijze en de handleiding is via de cliëntenraden meegenomen in het project.

Bereik

---

75 SAVE professionals

Praktijkonderzoek

Praktijkonderzoek naar de uitvoering of resultaten van SAVE-begeleiding maakte geen deel uit van de opzet van dit project.

Samen optrekken in complexe scheidingen

In het project *Samen optrekken in complexe scheidingen* hebben jeugdbeschermers en lokale professionals intensief samengewerkt bij het ondersteunen van ouders en kinderen die te maken hebben met scheidingsproblematiek. Hiermee wordt beoogd jeugdbeschermingsmaatregelen te voorkomen. De gebruikte methode is een lightversie van *Beschermen & Versterken - Complexe scheidingen*.

Betrokken organisaties:

De Jeugd & Gezinsbeschermers en Centrum Jeugd en Gezin Gooi & Vechtstreek

Doel

Dit project heeft als doel om jeugdbeschermingsmaatregelen te voorkomen door de expertise die de gecertificeerde instelling heeft op het gebied van ondersteuning bij scheidingsproblematiek toe te voegen aan de lokale jeugdteams. De Jeugd- & Gezinsbeschermers heeft een module *Beschermen & Versterken - Complexe scheidingen* ontwikkeld, waarin de landelijke methodiek *Aanpak bij complexe echtscheidingen* is verfijnd met de principes van hun integrale methodiek *Beschermen & Versterken*. In het project wordt deze module doorontwikkeld door bij de begeleiding maximaal samen te werken met de lokale jeugdteams en door ouders en hun netwerk nog effectiever te versterken.

Opbrengsten

Module *Beschermen & Versterken - Complexe scheidingen -LIGHT*

In het project is een *lightversie* ontwikkeld van de module *Beschermen & Versterken - Complexe scheidingen*. De bestaande module is ingekort tot een traject van dertien weken. Dit biedt de mogelijkheid om in korte tijd tot een conclusie te komen over de vraag of verandering mogelijk en haalbaar is. Gedurende het traject wordt duidelijk wat er aan de hand is en wordt de focus weer op het kind gelegd.

Tijdens het traject gaan twee professionals in gesprek met ouders die in scheiding liggen en met hun kind(eren). Een van de professionals is gekoppeld aan de ouders, de andere aan het kind. Op deze manier hebben kinderen de mogelijkheid om met een neutraal persoon te bespreken wat zij als lastig of vervelend ervaren en wat zij als mogelijke verbetering zien. De professional kan hen ondersteunen om dit aan de ouders te laten weten.

Voor de duur van het project zijn koppels samengesteld van een jeugdbeschermers en een professional van het Centrum voor Jeugd en Gezin die gezamenlijk het gezin begeleiden. Door deze vorm van *coaching on the job* kunnen de professionals uit het lokale team zien hoe de jeugdbeschermers in zijn of haar aanpak te werk gaat.

Voor de Centra voor Jeugd en Gezin zijn ‘tools-koffertjes’ samengesteld van diverse werkvormen die professionals kunnen gebruiken om met kinderen in gesprek te gaan over scheiden en veranderen.

Themabijeenkomsten voor het netwerk

Binnen het project zijn de mogelijkheden verkend om themabijeenkomsten te organiseren voor het netwerk van gezinnen die te maken hebben met complexe scheidingsproblematiek. Doel van deze bijeenkomsten is personen uit dit netwerk te informeren over wat een scheiding inhoudt, en welke gevolgen dit kan hebben voor het kind. Er worden tips gegeven over de wijze waarop de kinderen gesteund kunnen worden en over wat er in deze situatie wel of juist niet gedaan kan worden. Voor personen uit het netwerk van ouders en kinderen is het lastig om bij een complexe scheiding geen partij te kiezen. Door scheidingseducatie kunnen personen uit het netwerk gestimuleerd worden om kinderen blijvend te ondersteunen, en ouders kunnen gestimuleerd worden hun ouderschap op een verantwoorde manier vorm te geven. Voor de themabijeenkomsten zijn personen uit netwerken van meerdere gezinnen uitgenodigd, waaronder ook betrokken professionals zoals advocaten en hulpverleners. Er heeft uiteindelijk één themabijeenkomst plaatsgevonden.

Praktijkervaring

Bij negen gezinnen is de *light*-aanpak ingezet. Ouders konden direct geholpen worden bij het Centrum voor Jeugd en Gezin. Doorverwijzing was niet nodig en er was geen wachtlijst. Volgens de betrokken professionals werd het traject positief gewaardeerd door ouders. Zij voelden zich serieus genomen en realiseerden zich dat hun probleem om een intensieve deskundige aanpak vraagt. Ouders ervaren het als helpend dat de focus (weer) op hun kind(eren) komt te liggen. Dat gaf hun inzicht in wat strijd met hen deed. Bij één gezin is na het traject een maatregel aangevraagd.

De professionals van het Centrum voor Jeugd en Gezin ervaren dat zij zekerder zijn geworden in hun handelen bij gezinnen met scheidingsproblematiek. Hun kennis over scheidingsproblematiek en de houdingsaspecten die van belang zijn, is vergroot. Voorafgaand aan het project bestond er geen of nauwelijks contact tussen het Centrum voor Jeugd en Gezin en de gecertificeerde instelling. Door het project zijn er korte lijnen ontstaan. Over en weer hebben professionals van elkaar geleerd.

De themabijeenkomst heeft niet het beoogde resultaat gehad. Verschillende pogingen om een bijeenkomst te organiseren zijn mislukt doordat er onvoldoende deelnemers waren. Eén bijeenkomst is doorgegaan, maar de vorm en inhoud van de bijeenkomst werkten niet goed.

Lessen

Welke inzichten heeft het project opgeleverd?

Zicht op de samenwerkingspartners in het lokale veld

Het project is gestart met de uitvoeringsdiensten in het sociale domein van drie gemeenten in het Gooi. Na de start werd echter duidelijk dat de professionals bij deze diensten procesregie voeren en geen uitvoerende hulpverlenende werkzaamheden verrichten. Daardoor waren zij geen geschikte samenwerkingspartner voor de uitvoering van het project. Na een nieuwe zoektocht is het Centrum voor Jeugd en Gezin als samenwerkingspartner in beeld gekomen. De gecertificeerde instelling heeft te maken met veel verschillende gemeenten. Het voorveld is per gemeente anders georganiseerd. Om samenwerking met het lokale veld tot stand te brengen is er goed zicht nodig op de lokale sociale kaart.

Intensief preventief

Het Centrum voor Jeugd en Gezin kan met de nieuwe expertise snel en deskundig ondersteuning bieden. Hierdoor kunnen escalaties worden voorkomen. De lightversie van de aanpak lijkt een goede aanvulling te zijn op het aanbod voor gezinnen met scheidingsproblematiek. Het aanbod is intensiever dan het normale aanbod van het Centrum voor Jeugd en Gezin en niet zo zwaar als een jeugdbeschermingsmaatregel.

Coaching on the job

Coaching on the job is in dit project een goed middel gebleken om kennis over te dragen. Vooral houdingsaspecten zoals compassie voor de pijn van ouders en de focus terugbrengen naar het kind kunnen op deze manier goed worden overgedragen.

Scheidingseducatie voor het netwerk

Het werven van deelnemers voor de themabijeenkomsten voor het netwerk verliep moeizaam. Er waren weinig of geen aanmeldingen. Voor de bijeenkomst zijn zowel personen uit het informele als uit het formele netwerk uitgenodigd. Bij de bijeenkomst die heeft plaatsgevonden bleek deze combinatie niet goed uit te pakken. De familieleden zijn emotioneel betrokken en ervaren pijn. De professionals zijn op een andere manier geïnteresseerd. De vraag is of en in welke vorm dit aanbod vorm moet krijgen. De indruk is ontstaan dat scheidingseducatie beter per doelgroep aangeboden kan worden, of per casus. Grootouders waren de grootste groep deelnemers uit het informele netwerk. Scheidingseducatie lijkt voor deze doelgroep behulpzaam te zijn en te kunnen bijdragen aan een beter verloop van een scheiding.

Werkwijze

De producten en activiteiten zijn ontwikkeld door professionals van de Jeugd- en Gezinsbeschermers. De *coaching on the job*-trajecten zijn uitgevoerd in samenwerking met het Centrum voor Jeugd en Gezin. In totaal zijn er elf koppeltrajecten uitgevoerd. De gezinnen zijn ingebracht door het Centrum voor Jeugd en Gezin. Voor het project zijn gezinnen geselecteerd met ouders die de problemen graag wilden oplossen en niet alleen maar uit waren op destructie.

Bereik

---

11 ouderparen

17 kinderen

5 professionals gecertificeerde instelling

4 professionals CJG

Praktijkonderzoek

Praktijkonderzoek naar de uitvoering of de resultaten van de lightversie van *Beschermen & Versterken – Complexe scheidingen* was geen onderdeel van de projectopzet.

Veiligheid in de lokale veiligheidsketen

In het project *Veiligheid in de lokale veiligheidsketen* is onderzocht hoe een preventieve aanpak gerealiseerd kan worden bij (beginnend) delictgedrag van jeugdigen of andere (volwassen) gezinsleden. Daartoe werken hulpverleners van SAVE-teams, lokale teams en volwassenreclassering intensief samen. De SAVE-werkwijze is het uitgangspunt voor het project.

Projectleiding:

Samen Veilig Midden Nederland

Overige betrokken organisaties:

Gemeente en lokale teams Amersfoort (Soesterkwartier en Schuilenburg-Randenbroek), gemeente en lokale teams Utrecht (Overvecht en Hoograven), Reclassering Nederland, Leger des Heils Jeugdzorg & Reclassering, Victas, William Schrikker Jeugdzorg en Reclassering, Raad voor de Kinderbescherming Midden Nederland

Doel

Het doel van dit project is te onderzoeken op welke wijze de gecertificeerde instelling (SAVE-teams), lokale teams en volwassenreclassering kunnen samenwerken om preventief te handelen bij (beginnend) delictgedrag van jeugdigen of andere gezinsleden. Naast jeugdigen die zelf (dreigend) delictgedrag vertonen, is het project gericht op gezinnen met volwassenen (ouder, broer of zus) die in aanraking komen of zijn geweest met het strafrecht. De SAVE-werkwijze (Samenwerken aan Veiligheid) is het uitgangspunt voor het project.

Opbrengst

Tips voor samenwerkende professionals

De lokale teams, reclassering en medewerkers uit het SAVE-team leggen verschillende accenten als het gaat om veiligheid in gezinnen. Daarom zijn er in dit project [tips](#) opgesteld voor samenwerkende professionals. Om goed te kunnen samenwerken is het belangrijk om in de praktijk gezamenlijk invulling te geven aan het begrip 'gezinsbrede veiligheid'. Daarnaast moet de 'individuele opdracht' van elke betrokken instelling duidelijk zijn, en de meerwaarde van ieders bijdrage aan het verbeteren van de situatie binnen het gezinssysteem. Het samenwerken in de context van het (jeugd)strafrecht vraagt in het bijzonder aandacht als de inzet van specifieke wettelijke mogelijkheden wordt overwogen. Strafrechtelijk ingrijpen kan schuren met de vrijwillige relatie die samenwerkingspartners met het gezin hebben. Daarom is het belangrijk om zorgvuldig te communiceren. Bij het (voornemen tot) handelen moet er rekening gehouden worden met de gezamenlijk afspraken over de 'gezinsbrede veiligheid'. Samenwerkingspartners moeten zich daarbij houden aan de afgesproken rollen en zo nodig doen 'wat gedaan moet worden'.

Aanbevelingen voor gemeenten en lokale teams

De aanbevelingen voor gemeenten en lokale teams zijn erop gericht om (dreigende) (jeugd)strafrecht gerelateerde situaties beter te signaleren:

- Stel in lokale teams aandachtsfunctionarissen aan voor criminaliteitspreventie en (jeugd)strafrecht. Medewerkers van de lokale teams weten nog niet veel over het (jeugd)strafrecht, over de achtergronden van (dreigend) delictgedrag en over de invloed daarvan op het gezin.
- Zet in op het *outreaching* handelen van lokale teams. Lokale teams zijn terughoudend om ondersteuning aan te bieden zonder dat daarom gevraagd wordt. Dit staat preventief handelen soms in de weg.
- Breng samenhang tot stand: met het jongerenwerk en de wijkagent maar daarnaast ook met specialisten voor extra expertise, zoals de (jeugd)reclassering.

Praktijkervaring

In het project is aan de hand van vier casussen de samenwerking onderzocht tussen het lokale team, het SAVE-team en de reclassering. Een goede samenwerking draagt volgens professionals eraan bij dat er meer signalen worden opgevangen (meer ogen zien meer) en dat deze signalen beter worden geduid. Het biedt mogelijkheden om elkaars expertise direct te benutten en af te stemmen in de samenwerking met het gezin. Ook ervaren professionals dat zij door de samenwerking met professionals van andere organisaties met een andere 'blik' minder in een gezinssysteem 'gezogen' raken.

De gebiedsgerichte SAVE-teams en de lokale teams werken al een aantal jaren samen en kennen de weg naar elkaar. Voor de reclassering was de lokale aansluiting relatief nieuw. Professionals van de reclassering geven aan dat zij meer zicht hebben gekregen op de kwetsbaarheid van jeugdigen. Ook is voor hen duidelijker geworden hoe belangrijk het is om een systeemgerichte aanpak te organiseren naast het toezicht op en de begeleiding van een individuele cliënt. Daarnaast zijn zij beter geïnformeerd over de functie en mogelijkheden van het lokale team en hun begeleidingsaanbod (op wijkniveau).

Lessen

Welke inzichten heeft het project opgeleverd?

Anders dan voorzien is in het project de instroom van casuïstiek niet goed tot stand gekomen. Op basis van een overzicht van criminaliteitscijfers van de deelnemende wijken in Utrecht was de verwachting dat er bij de lokale teams, de SAVE-teams en de reclassering meerdere casussen zouden zijn waarin het nodig zou zijn samen te werken met een van de andere partners. Bij de evaluatie van het project is geïnventariseerd waardoor het aantal casussen achterbleef. Hierbij kwamen de volgende belemmerende factoren voor de samenwerking naar voren:

Meerwaarde was niet duidelijk voor cliënten

Gezinnen zagen niet in wat de meerwaarde was van het inschakelen van een extra partij. Het is niet bekend of de betrokken professional de meerwaarde onvoldoende duidelijk heeft gemaakt of dat de meerwaarde in de betreffende casus ontbrak.

Lokale team heeft weinig mogelijkheden om signalen op te pakken

Het lokale team heeft weinig tijd en ruimte om actief signalen van overlast en beginnend delictgedrag op te pakken. Daarnaast ligt het accent bij de teams doorgaans op vraaggericht handelen, en dit lijkt niet goed samen te gaan met een houding om actief te reageren op signalen. Ook lijken de lokale teams nog weinig zicht te hebben op de expertise die op het gebied van jeugdstrafrecht en criminogene factoren te halen is bij andere partijen. Soms lijkt er ook sprake te zijn van handelingsverlegenheid, bijvoorbeeld in de omgang met personen die met (dreigend) delictgedrag te maken lijken te hebben of veroordeeld zijn.

Samenwerking in het jeugdstrafrechtelijk kader verloopt anders dan in het civiel kader

Volgens professionals is er in het civiele kader voorafgaand aan de beschermingsmaatregel al vaker contact tussen het SAVE-team en het lokale team. Binnen de jeugdreclassering komt de jeugdige vaak pas in zicht nadat de kinderrechter een maatregel heeft uitgesproken. Het lokale team is dan nog niet bij het gezin betrokken. Het is niet vanzelfsprekend dat er contact wordt gelegd met het lokale team.

Het aantal jeugdreclasseringszaken is veel kleiner dan het aantal beschermingszaken.

Samenwerking tussen het SAVE-team en het lokale team in het kader van de strafrechtketen komt minder vaak voor, waardoor er minder ervaring mee is opgedaan.

De aansluiting reclassering en lokaal team is nieuw

Voor de reclassering speelt onbekendheid met het lokale team en met de mogelijke meerwaarde van de samenwerking een rol. Cliënten van de reclassering hebben vaak geen hulpvraag, waardoor samenwerking met het lokale team voor professionals van de reclassering niet direct aan de orde lijkt. Vaak hebben de cliënten van de reclassering al (gedwongen) te maken met veel hulpverleners, waardoor het niet haalbaar is daar ook het lokale team nog bij te betrekken. Ook spelen cultuurverschillen een rol: waar het lokale team denkt in mogelijkheden en oplossingen, werkt de reclassering risico-gestuurd en staat het voldoen aan voorwaarden centraal.

Werkwijze

In de eerste fase van het project is met de deelnemende instellingen een projectopzet uitgewerkt. Vanuit de reclassering, de SAVE-teams en de lokale teams zijn elk vier kwartiermakers aangesteld. In vier startbijeenkomsten zijn professionals uit deelnemende teams geïnformeerd en bevraagd op wat volgens hen werkt in de samenwerking.

De aangeleverde casuïstiek is besproken aan de hand van een procesevaluatie. Dit is een van de reflectie instrumenten die in de SAVE-werkwijze wordt gebruikt om samenwerkingsvraagstukken te bespreken.

Bereik

Uitvoering project	Startbijeenkomsten
4 cliënten	2 SAVE-teams
6 professionals SAVE-team	5 Lokale teams
6 professionals lokaal team	
8 professionals Reclassering	

Praktijkonderzoek

Praktijkonderzoek naar de resultaten van de samenwerking tussen het lokale team, de reclassering en de SAVE-teams was geen onderdeel van de projectopzet.

A young boy with short brown hair, wearing a bright blue hoodie, is smiling broadly at the camera. He is sitting at a wooden table in what appears to be a school cafeteria or a community center. On the table in front of him are various items: a white plate with some food, a carton of milk, a red bag of snacks, and a white mug. The background is slightly blurred, showing other people and bright overhead lights. The overall atmosphere is warm and positive.

**Samenwerken met
jeugdige, gezin en netwerk**

De Stem van de cliënt

Het project *De Stem van de cliënt* draagt bij aan een gelijkwaardige samenwerkingsrelatie met jeugdigen en gezinnen. Dit project biedt tools voor professionals om bewuster samen te werken met ouders en jongeren en hierover met hen in gesprek te gaan.

Projectleiding:

De Jeugd & Gezinsbeschermers en William Schrikker
Jeugdbescherming & Jeugdreclassering

Doel

Het doel van dit project is om de effectiviteit van de begeleiding van gezinnen te vergroten door de samenwerkingsrelatie met de cliënt te verbeteren en beter aan te sluiten bij de meningen, wensen en krachten van het gezin. Dit wordt bereikt door beter te reflecteren op de samenwerkingsrelatie, door de keuzemogelijkheden van de cliënt te vergroten, door de cliënt nadrukkelijk en actief te vragen naar zijn of haar mening over het werk van de jeugdbeschermers en door de positie van de cliënt te verstevigen.

Opbrengsten

Website www.stemvandecliënt.nl

Op de website www.stemvandecliënt.nl zijn alle in het project ontwikkelde tools, werkwijzen en beschrijvingen van praktijkervaringen beschikbaar. De producten hebben betrekking op vier thema's:

1. Geef de cliënt een keuze

Matching

Bij *Matching* krijgt de cliënt een stem in de keuze wie zijn of haar gezin gaat begeleiden. De gedragsdeskundige selecteert op basis van 'profielen' twee professionals die goed passen bij de vraag van het gezin. Het gezin maakt in een kennismakingsgesprek kennis met beide professionals en kan na afloop zijn voorkeur aangeven.

In de beschrijving van de werkwijze is concreet aangegeven welke stappen de professional, het team en de organisatie maken om te kunnen 'matchen'. Er is een poster ontworpen die gebruikt kan worden om het gesprek aan te gaan met ouders, jongeren of kinderen over wat zij belangrijk vinden in de samenwerking. Ook is er een voorbeeldprofiel beschikbaar aan de hand waarvan professionals hun expertise, affiniteit en praktische voorkeuren kunnen beschrijven.

Startvragen werkrelatie

De kaart *Startvragen werkrelatie* bevat een aantal hulpvragen die de professional met ouders kan bespreken om te achterhalen op welke manier het gezin het beste leert. De antwoorden helpen de professional om de manier van begeleiding te laten aansluiten op de leermogelijkheden van het gezin. De opbrengst kan worden vastgelegd in een eenvoudig document 'afspraken voor samenwerken', die als geheugensteun dient tijdens de begeleidingsperiode.

2. Verstevig de positie van de cliënt

Cliëntbureau

Het Cliëntbureau is de plek binnen de William Schrikker Groep waar de resultaten vanuit cliëntenparticipatie en cliëntenfeedback samenkomen. Hiermee is het Cliëntbureau een kennisbureau vanuit cliëntperspectief. Het Cliëntbureau heeft korte lijnen met alle lagen van de organisatie en met diverse afdelingen. Hierdoor kunnen verbeteringsuggesties in samenhang worden opgepakt en is de inbreng van cliënten geborgd in de organisatiestructuur.

Maatjes

Bij de werkwijze *Maatjes* worden (ex-)cliënten gekoppeld aan nieuwe cliënten voor ondersteuning, uitleg, support en het delen van ervaringen. Cliënten die dat willen en kunnen, krijgen een maatje. De maatjes zijn geselecteerde (ex-)cliënten. Zij weten hoe het is om als cliënt met de jeugdzorg te maken te hebben en bieden daardoor andere ondersteuning dan professionals die werken vanuit een professioneel kader. De ondersteuning kan bijvoorbeeld bestaan uit een luisterend oor bieden en praktische tips, vertrouwen en moed geven.

Het is belangrijk dat maatje, cliënt en organisatie voorafgaand aan de inzet van een maatje een aantal afspraken maken. Hiervoor zijn verschillende voorbeelden beschikbaar. Daarnaast is er een voorbeeldprofiel ontworpen aan de hand waarvan het maatje zichzelf kan presenteren en is er een lijst samengesteld met kenmerken waarop gelet moet worden bij het werven van maatjes. Voor het 'maatje' is het belangrijk om een contactpersoon te hebben die beschikbaar is bij vragen en zorgen.

3. Reflecteer op de samenwerking

Samen Sterker

Samen Sterker is een werkwijze om periodiek de samenwerkingsrelatie tussen de cliënt en de professional te bespreken. Dit wordt gedaan aan de hand van vijf vragen, over de omgang, luisteren, contact, gezinsplan en afspraken. Beide partijen geven aan wat zij goed vinden gaan en wat beter kan. Vervolgens maken ze afspraken over het verbeteren van de samenwerking. Deze werkwijze wordt ook gebruikt in de samenwerking tussen professionals en leidinggevenden.

Wat werkt

Wat werkt is een werkwijze waarbij feedback van gezinnen direct wordt benut om de begeleiding van en de werkrelatie met de gezinnen te verbeteren. Bij elke afspraak worden twee korte vragenlijsten gebruikt. Deze vragenlijsten zijn ontleend aan de Outcome Rating Scale en de Session Rating Scale (ORS en SRS) Om de vragenlijsten (meer) geschikt te maken voor ouders en jeugdigen met een beperking, is de taal vereenvoudigd en worden pictogrammen gebruikt. Aan het begin van ieder gesprek wordt de vragenlijst *Wat werkt – start* besproken. Ouders en jeugdigen wordt gevraagd hoe het is gegaan sinds het vorige gesprek. Aan het einde van elk gesprek wordt de vragenlijst *Wat werkt – eind* gebruikt. Met behulp van die vragenlijst wordt er van ouders en jeugdigen feedback gevraagd op het begeleidingscontact. De vragen gaan over het contact, de doelen en onderwerpen, de werkwijze en een algeheel oordeel.

4. Ga actief op zoek naar feedback

Spiegelgesprek en Cliëntentafel

Het *Spiegelgesprek* is een kringgesprek over een bepaald thema waarin cliënten vertellen over hun ervaringen. Professionals zitten als toehoorders bij het gesprek en krijgen door de cliënten als het ware een spiegel voorgehouden. Na het *Spiegelgesprek* worden actiepunten geformuleerd die gebruikt worden bij de verdere ontwikkeling van de begeleiding of de methodiek. Voorbeelden van thema's zijn: complexe scheidingen, het gezinsplan, betrekken van het netwerk, contact met jongeren en uithuisplaatsing. Een *Cliëntentafel* is een vergelijkbare bijeenkomst waarvoor cliënten worden uitgenodigd om de organisatie te vertellen over hun ervaringen.

Bijeenkomsten met jongerenambassadeurs

Voor het ophalen van feedback van jongeren is gezocht naar een aansprekende vorm om hen te ontmoeten en met hen in gesprek te gaan. De bijeenkomsten voor jongeren bestaan deels uit een 'fun'-programma en deels uit een dialoog. Jongeren hebben bijvoorbeeld hun feedback verwerkt in een rap en is er een jongerenbijeenkomst gehouden in een voetbalstadion. Alle jongeren die begeleid worden door een gecertificeerde instelling krijgen een uitnodiging om als jongerenambassadeur hun stem te laten horen.

Praktijkervaring

Tijdens het project zijn alle ontwikkelde tools en werkwijzen in de praktijk gebruikt.

Uit evaluaties met de cliëntenraad en cliënten komt naar voren dat cliënten positief zijn over de verschillende instrumenten. Ze waarderen het dat zij een keuze hebben in welke professional hen begeleidt. 'Als je in het begin zelf kunt kiezen, heb je toch het gevoel dat je meer grip krijgt, ook al is de begeleiding gedwongen'. Ook beoordelen zij de expliciete aandacht voor de samenwerkingsrelatie als positief. 'Belangrijk is dat je duidelijk hebt wat je wel en niet van elkaar kunt verwachten.' Voor cliënten is het een steun in de rug als hierop wordt terugkomen, juist ook op lastige momenten in de samenwerking. Zij voelen zich daardoor gehoord en serieus genomen. Een cliënt die een maatje heeft gekregen is daar erg blij mee. 'Mijn maatje helpt me om te relativeren en zegt: "Doe eens even relaxed!"' De spiegelgesprekken hebben tot verschillende concrete acties geleid, zoals een A4'tje voor cliënten met informatie over uithuisplaatsing en over aanpassingen in de wijze waarop gerapporteerd wordt in het gezinsplan.

Uit de evaluaties met professionals komt naar voren dat de ontwikkelde instrumenten hen helpen om bewuster samen te werken met ouders en jongeren en hierover ook met hen in gesprek te gaan. Professionals geven aan dat dit altijd al onderdeel was van hun werk, maar dat de instrumenten helpen om er bewuster bij stil te staan. Zij onderschrijven het nut en de noodzaak ervan. Het is belangrijk dat ze de instrumenten in hun reguliere werk en tijd kunnen inzetten. Anders ontstaat terughoudendheid vanuit de veronderstelling dat de inzet van een instrument 'extra tijd' kost. Door de hoge werkdruk die professionals ervaren, willen zij niet extra worden belast. Bij alle deelprojecten werd duidelijk dat als professionals het instrument eenmaal hebben gebruikt en de effecten zien, ze er positiever tegenover staan.

Lessen

Wat draagt bij aan een betere samenwerkingsrelatie met cliënten en aan een betere aansluiting van de gezinsbegeleiding bij de meningen, wensen en krachten van het gezin?

De stem van de cliënt heeft een structurele plaats in het primaire proces en de organisatie

De verschillende instrumenten en werkwijzen die in het project ontwikkeld zijn, sluiten op elkaar aan en versterken elkaar. Door cliënten bij de start een keuze te geven, kan er bij professionals en cliënten een andere grondhouding ontstaan: meer regie en verantwoordelijkheid bij cliënten en een meer op samenwerking gerichte houding bij professionals. Dit vormt een goede basis voor de werkrelatie in het verdere traject en het inzetten van de instrumenten in het begeleidingsproces. Door ook op organisatieniveau samen te werken met cliënten krijgt de stem van de cliënt structureel een centrale plaats in de organisatie en kunnen voorwaarden geschapen worden voor de inbreng van en de samenwerking met cliënten.

Ook bij de uitvoering van dit project bleek de deelname van cliënten aan de projectorganisatie een meerwaarde te hebben. De voorzitters van de twee betrokken cliëntenraden namen actief deel

aan het projectteam. Zij stellen andere vragen, zijn scherp op het nut voor de cliënt en weten wat er speelt bij cliënten. Het dwong de professionals ook om niet te veel vakjargon en beleids- en managementtaal te gebruiken. Dit heeft eraan bijgedragen dat de instrumenten en werkwijzen duidelijk en simpel zijn gemaakt, waardoor de toepasbaarheid vergroot is.

Aandacht voor bedrijfsvoering en beleving van professionals bij het organiseren van een keuzemogelijkheid

In het deelproject *Matching* kunnen cliënten kiezen welke professional hen gaat begeleiden. Het organiseren van deze keuzemogelijkheid bleek echter niet eenvoudig. Enerzijds waren er problemen van praktische aard, zoals de planning van gesprekken en de caseload van professionals (is er ruimte in de caseloads om te kunnen matchen?). Anderzijds bleken er bij professionals weerstanden te bestaan. *Matching* werd soms ervaren als een keuring en als concurrentie met collega's. Door oog en aandacht te hebben voor de weerstand en de werkdruk van professionals, zijn er in het project matches tot stand gebracht. De positieve eerste reacties van cliënten en cliëntenraad waren motiverend voor het vervolg, evenals vertrouwen van professionals in het concept en lef om het te gaan doen.

Ervaringsdeskundige ondersteuning

Cliënten, maatjes en jeugdbeschermers zijn heel positief over het maatjesproject. Ervaringsdeskundige maatjes bieden een vorm van ondersteuning die een professional niet kan bieden. Het vinden van geschikte maatjes bleek echter niet eenvoudig. Vooral voor de doelgroep (ouders van) jeugdigen met een licht verstandelijke beperking bleek het niet haalbaar om geschikte maatjes te vinden. De conclusie van het project is dat voor deze doelgroep met een bredere scope gekeken moet worden naar mogelijkheden voor het inzetten van ervaringsdeskundigheid.

Reflecteren op de samenwerking

De instrumenten om de samenwerking met cliënten systematisch te bespreken, zijn voor professionals en cliënten goed toepasbaar en makkelijk in het gebruik. Het levert direct tips op voor het verbeteren van de samenwerkrelatie. Jeugdhulpaanbieders gebruiken al vergelijkbare instrumenten waarbij feedback van cliënten systematisch voor de behandeling wordt benut. Voor de gecertificeerde instelling is het gebruik van deze instrumenten nieuw. Bij het instrument *Samen Sterker* wordt niet alleen de feedback van de cliënt gevraagd, maar geeft de professional zelf ook feedback aan de cliënt. *Samen Sterker* is daarnaast ook gebruikt in gesprekken tussen professionals en leidinggevenden.

Cliëntenfeedback gebruiken in de organisatie

De verschillende bijeenkomsten om feedback op te halen, leveren veel informatie op. In vergelijking met de informatie uit vragenlijsten zoals de exit-vragenlijst en C-toets, leveren de bijeenkomsten meer concrete aanknopingspunten op voor verbetering. De deelnemers van de bijeenkomsten ervaren de uitwisseling als zeer nuttig. Het is belangrijk dat het daar niet alleen bij blijft, maar dat de opgehaalde feedback ook daadwerkelijk (en zichtbaar) wordt gebruikt voor aanpassingen in de organisatie.

Werkwijze

Het project bestond uit acht deelprojecten die op verschillende manieren zijn opgezet. Bij alle deelprojecten zijn professionals betrokken bij het ontwikkelen van de instrumenten en het uittesten in de praktijk. Voorzitters van de cliëntenraden namen deel aan de projectorganisatie en waren betrokken bij het ontwikkelen van de instrumenten. De instrumenten zijn in de praktijk door cliënten gebruikt.

Bereik			
Matching	Maatjes	Samen Sterker	Spiegelgesprek
Cliënten: 10 Professionals: 25	Cliënten: 4 Professionals: 5	Cliënten: 93 Professionals: 48	Cliënten: 43 Professionals: 123
Startvragen werkrelatie	Wat werkt		Cliëntentafel/ Jongeren- ambassadeurs
Cliënten: 15 Professionals: 12	Cliënten: 20 Professionals: 11	Cliënten: 120 Professionals: 55	

Praktijkonderzoek

In de verschillende deelprojecten zijn gegevens verzameld over het gebruik van en de ervaring met de instrumenten en de werkwijze. Bij professionals zijn interviews en vragenlijsten afgenomen. De voorzitters van de cliëntenraden hebben telefonische interviews gehouden met cliënten. De [gegevens](#) zijn gebruikt om de instrumenten en werkwijze te verbeteren.

Samenwerken met burgers

Transformerend werken is inwonerskracht en jeugdbescherming

In het project *Transformerend werken is inwonerskracht en jeugdbescherming* werken jeugdbeschermers en inwoners uit de gemeente samen. Zo leveren ze een bijdrage aan een veilig opgroeklimaat voor kinderen en het terugdringen van overlast door jongeren. Door gebruik te maken van vrijwilligers ontstaat er een groter netwerk voor gezinnen in een sociaal isolement.

Betrokken organisaties:

Stichting Intervence en de gemeente Borsele

Doel

Het project heeft als doel om een werkwijze te ontwikkelen en beschrijven waarbij inwoners uit de gemeente samenwerken met professionals van een gecertificeerde instelling. Hierbij wordt er een relatie gelegd met al bestaande (jeugd)netwerken in dorpskernen. De werkwijze moet eraan bijdragen dat onveilige situaties in gezinnen maar ook ervaren overlast bij buurtbewoners in de wijk of het dorp eerder worden gesignaleerd en aangepakt. Gezinnen in een sociaal isolement krijgen door de werkwijze een groter netwerk.

Opbrengsten

Good practice

In het project is vanuit verschillende perspectieven in een [good practice](#) beschreven hoe vrijwilligers kunnen bijdragen aan het functioneren van een gezin binnen een wijk of dorp.

De gezinnen

Voor het project zijn gezinnen geselecteerd die zich in een sociaal isolement bevinden en waarvan (een van) de kinderen overlast veroorzaken in de buurt. De gezinnen bepalen met de gezinsmanager welke hulpvragen zij hebben en maken een afweging of zij bij bepaalde hulpvragen een of meerdere vrijwilligers willen betrekken.

De gezinsmanagers

In een stappenplan wordt beschreven welke acties de gezinsmanagers van Intervence ondernemen en welke afwegingen zij maken bij het inzetten van vrijwilligers binnen *Generiek Gezinsgericht Werken*, de basismethode van Intervence. De vraag van de cliënt is leidend en niet 'het probleem' of 'de zorgen'. De gezinsmanager werkt bij het werven van vrijwilligers samen met het VrijwilligersHuis van de gemeente Borsele en is verantwoordelijk voor de inhoudelijke begeleiding van de vrijwilligers in het gezin.

De gemeente

In de gemeente Borsele is de lokale welzijnsorganisatie onderdeel geworden van de afdeling Samenleving. Vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning is de gemeente verantwoordelijk voor de ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers. Onder de naam het VrijwilligersHuis geven medewerkers van de gemeente, naast de ondersteuning van vrijwilligers, ook uitvoering aan taken als maaltijdvoorziening, ouderenwerk en jongerenwerk. Het VrijwilligersHuis werft vrijwilligers en kan professionals ondersteunen bij de inzet en begeleiding van vrijwilligers. Vooralsnog verzorgen de gezinsmanagers de inhoudelijke begeleiding van de vrijwilligers in de gezinnen. Het VrijwilligersHuis heeft nog weinig expertise in het begeleiden van vrijwilligers binnen het jeugddomein.

De werkwijze is ingebed in de lokale zorgstructuur van de gemeente Borsele. De gemeente heeft een kamer met flexplekken ingericht waar professionals uit verschillende organisaties kunnen werken en elkaar kunnen ontmoeten. Alle professionals werken gebiedsgebonden en 'horen bij' de gemeente. Ook de gezinsmanagers van Intervence maken deel uit van deze lokale zorgstructuur. De gemeente Borsele en Intervence hechten grote waarde aan deze verbinding.

Praktijkervaring

In het project zijn vijf gezinnen begeleid. Er zijn in de gezinnen vrijwilligers ingezet voor uiteenlopende vragen. Soms kortdurend en praktisch, bijvoorbeeld een ritje met de auto voor het gezin, soms langdurig in regelmatige en persoonlijke contacten met het gezin. Voor een aantal gezinnen is met de vrijwilliger hun netwerk duurzaam uitgebreid. De vrijwilligers hebben vooral praktische en materiële hulp opgepakt. Een ouder heeft bijvoorbeeld via het netwerk van de vrijwilliger eerst een stageplek en vervolgens vast werk gevonden. Na de start van de begeleiding zijn over de betreffende gezinnen geen meldingen van overlast meer geweest.

Door het project hebben gezinsmanagers, medewerkers van de gemeente en de professionals binnen de lokale zorgstructuur vaker contact met elkaar. Hierdoor kennen ze elkaar beter en maken ze eerder gebruik van elkaars expertise en mogelijkheden. Ook kunnen ze hierdoor makkelijker taken aan elkaar overdragen als dat beter is voor het gezin en hoeven ze niet per definitie aan een formele taakverdeling vast te houden. Het VrijwilligersHuis werft inmiddels ook vrijwilligers om in te zetten bij gezinnen en jeugdigen.

Lessen

Wat draagt bij aan de samenwerking met vrijwilligers in de jeugdbescherming?

De gemeente heeft een visie op en stimuleert en faciliteert inwonerskracht

Voorafgaand aan dit SWING-project heeft de gemeente Borsele met het project *Zorgzame Dorpen* een basis gelegd voor de samenwerking met vrijwilligers. Het VrijwilligersHuis ondersteunt initiatieven die de zelfredzaamheid en burgerkracht van inwoners versterken. Bij de uitvoering van het project is gebruikgemaakt van de sleutelfiguren uit dorpen met wie vanuit de gemeente al contact was gelegd. De gemeente hecht veel waarde aan de vrijwilligers die iets doen voor dorpsgenoten. Door de actieve opstelling van de gemeente en het belang dat zij hecht aan de inzet en ondersteuning van vrijwilligers kon er een samenwerking tot stand komen tussen vrijwilligers en de jeugdbescherming. De gemeente begrijpt dat deze investering in de eerste fase zich uitbetaalt in de latere periode van hulpverlening.

De gezinsmanagers maken deel uit van de lokale zorgstructuur

Doordat de gezinsmanagers gebiedsgebonden werken, worden zij onderdeel van de lokale zorgstructuur. Zij kennen de gemeente en de (informele) sociale kaart goed. De gezinsmanagers voelen zich verbonden met Borsele. Dit ondersteunt de mogelijkheid om contact te leggen met buurtbewoners en gebruik te maken van (bewoners)initiatieven in het dorp.

Het werken met vrijwilligers vraagt om goede competenties van de gezinsmanagers

De gezinsmanager heeft een rol als procesdeskundige. Samen met andere betrokkenen, onder andere vrijwilligers, activeert de gezinsmanager het gezin om problemen op te lossen. Dit betekent dat hij of zij het gezin en de vrijwilligers voldoende ruimte geeft om hun eigen tempo en inzet te bepalen. Daarnaast moeten gezinsmanagers in staat zijn om nauw samen te werken met lokale partners, contact te leggen met de buurt en de vrijwilligers te begeleiden. Dit vraagt reflectie op het eigen handelen en op het hulpproces met het gezin.

Werken met vrijwilligers vraagt tijd

De gezinsmanagers hebben in het project vooral in het begin van het hulpproces meer tijd gekregen voor de begeleiding van gezinnen dan in een regulier traject. De begeleidingstrajecten zijn samen met een schaduwwerker uitgevoerd, waardoor de bereikbaarheid en beschikbaarheid gewaarborgd waren en er snel gehandeld kon worden. De schaduwwerker kon taken overnemen en bood reflectie en support. Deze aanpak bood de gezinsmanagers de gelegenheid om bij de start van de begeleiding een sterke vertrouwensrelatie met het gezin op te bouwen. Door eerst samen met het gezin goed te kijken wat het gezin nodig heeft en zelf alvast een aantal voor het gezin belangrijke vragen op te pakken, ontstond er ruimte om bij een aantal vragen vrijwilligers te betrekken.

Werkwijze

Het project is ingericht als een vorm van *action learning*: leren door doen en ervaren, gecombineerd met systematisch reflecteren. In het project zijn vijf gezinnen begeleid door gezinsmanagers van Intervence. De basismethodiek *Generiek Gezinsgericht Werken* is gecombineerd met de inzet van vrijwilligers. Eens in de drie tot zes weken vond een casuïstiekbijeenkomst plaats waar de gezinsmanagers van Intervence samen met het lokale veld (procescoördinator van de gemeente) de gezinnen en de dilemma's bij de inzet van de vrijwilligers bespraken. De ervaringen zijn beschreven in factsheets en in een *good practice*.

Bereik

---

5 gezinnen

2 gezinsmanagers gecertificeerde instelling

7 vrijwilligers

Praktijkonderzoek

Voor de evaluatie van het project zijn interviews gehouden met de gezinnen, vrijwilligers, gezinsmanagers, professionals uit lokale zorgstructuur, een medewerker van de gemeente en een medewerker van het VrijwilligersHuis.

De burgervoogd in ere hersteld?!

Het project *De burgervoogd in ere hersteld?!* is erop gericht minderjarige kinderen, over wie de eigen ouders geen gezag (meer) hebben, zo normaal mogelijk te laten opgroeien. Daarvoor wordt onderzocht of iemand in de omgeving van de jeugdige de burgervoogdij op zich wil nemen. Deze zoektocht onderneemt het kind samen met de (gezins)voogd van de gecertificeerde instelling en bijvoorbeeld de behandelcoördinator of gezinshuisouder.

Projectleiding:

Jeugdbescherming Gelderland en
adviesbureau VanMontfoort/Mariska van der Steege

Overige betrokken organisaties:

William Schrikker Stichting Jeugdbescherming & Reclassering,
Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering,
Gezinshuis.com, Intermetzo, gemeente Barneveld en de gemeente Ede

Doel

Het hoofddoel van dit project is op kleine schaal te experimenteren met een burgervoogd door voor een beperkt aantal jeugdigen, die onder voogdij staan bij een gecertificeerde instelling in Gelderland, een burgervoogd aan te stellen. De meeste kinderen over wie de eigen ouders geen gezag meer hebben, staan onder voogdij van een gecertificeerde instelling voor jeugdbescherming. Het contact met de voogd vindt vaak op afstand plaats, en het gebeurt nogal eens dat een voogd wordt vervangen doordat hij of zij bijvoorbeeld een andere baan krijgt. Een burgervoogd is een volwassene uit de omgeving van de jeugdige die de voogdij op zich neemt en die persoonlijk betrokken is en blijft bij een jeugdige. Ook al groeit de jeugdige op in een instelling.

Opbrengsten

Website www.burgervoogd.nl

Op de website [burgervoogd.nl](http://www.burgervoogd.nl) is de kennis over en ervaring met burgervoogden verzameld die in het project is opgedaan. De website zal steeds worden aangevuld met recent opgedane kennis en ervaring.

Informatie over burgervoogdij

Er zijn verschillende producten beschikbaar voor iedereen (cliënten, burgers, professionals en gemeenten) die meer wil weten of nadenkt over mogelijke gezagsoverdracht naar een burgervoogd en wat daarbij komt kijken:

- *Voorlichtingsfolder burgervoogd* met daarin informatie over burgervoogdij voor aspirant-burgervoogden;
- *Informatieblad voor gemeenten en geïnteresseerden* met daarin de belangrijkste conclusies uit het project en tips voor gemeenten;
- *Schema Processtappen*: overzicht van stappen die doorlopen moeten worden om het gezag aan de burgervoogd over te dragen. Jeugdige en jeugdbeschermer (met ondersteuning van ouders en andere belangrijke personen) kunnen met behulp van deze processtappen verkennen of het gezag gelegd kan worden bij een persoon afkomstig uit of van buiten het netwerk van de jeugdige.

- *De relevante kennis over de burgervoogd op een rij:* in dit kennisdocument is alle relevante kennis op een rij gezet. Zoals juridische kennis over burgervoogdij en gezag, de rechten en plichten van een voogd en de procedure voor een gezagsoverdracht. Ook staat er informatie in over mentorschap, bewindvoering en curatorschap, evenals relevante kennis over de werving, selectie en begeleiding van vrijwilligers binnen maatjesprojecten en vanuit pleegzorg en gezinshuizen.

Alliantie Burgervoogdij

Er is een Alliantie Burgervoogdij opgericht om een platform en *community* te creëren voor (aspirant-) burgervoogden en andere geïnteresseerden. De Alliantie wil dat het binnen vijf jaar vanzelfsprekend is om bij een gezagsbeëindiging bij een minderjarig kind eerst te kijken of iemand in de omgeving van de jeugdige de burgervoogdij op zich wil nemen. De activiteiten die ondernomen worden, zijn gericht op het vergroten van de zichtbaarheid en bekendheid van de burgervoogd, het opdoen van meer ervaringen in nieuwe projecten en het lobbyen voor ondersteunende regelgeving voor burgervoogden. Daarnaast wil de Alliantie aspirant-burgervoogden ondersteunen bij de benodigde voorbereidingen en een helpdesk inrichten waar burgervoogden terecht kunnen voor inhoudelijke en juridische expertise.

Praktijkervaring

In totaal is bij 26 casussen uit de praktijk verkend of een gezagsoverdracht naar een burgervoogd mogelijk is. Bij 16 casussen heeft vervolgens een uitgebreidere verkenning plaatsgevonden, waarbij het idee is besproken met de gezinsvoogd, de jeugdige zelf of met een gezinshuisouder of behandelcoördinator. Bij 15 van de 16 casussen is het traject (voorlopig) stilgezet. Bij één casus is de mogelijkheid tot gezagsoverdracht nog aanwezig. Met 6 jeugdigen en aspirant-burgervoogden is de mogelijkheid voor gezagsoverdracht serieus verkend.

De belangrijkste redenen om het traject stop te zetten zijn:

- De huidige situatie is naar wens: betrokkenen zijn tevreden over de huidige voogd, de voogd is goed bekend met de jeugdige en de situatie, het toekomstperspectief is uitgezet.
- Er bestaat 'angst' voor de reactie van biologische ouders, de biologische ouder is onvoorspelbaar of er lijkt een gezinsvoogd vanuit een gecertificeerde instelling nodig als 'buffer'.
- Er heeft recent overdracht of wisseling van voogd plaatsgevonden.
- De huidige voogd onderneemt geen actie. Dit kan komen doordat voogdijzaken relatief 'gemakkelijke zaken' zijn en een klein aandeel in de caseload betreffen. Acute problemen in andere casussen hebben voorrang, waardoor de betrokken voogd het nadenken over gezagsoverdracht naar een burgervoogd op de 'langere baan' schuift.
- Aspirant-burgervoogden schrikken niet terug voor kosten, maar wel voor structurele kosten en de onduidelijkheden over kosten in de huidige regelgeving. Faciliterende regelgeving is momenteel gering. Aspirant-burgervoogden willen weten waar ze aan beginnen.
- Er is geen stabiele woonplek of geen helder traject richting volwassenheid. Bij onrust vanwege een mogelijke overplaatsing of als onduidelijk was of de jeugdige wel op de juiste plek zat, bleek de situatie niet geschikt om het idee van burgervoogd te verkennen.

Lessen

Welke inzichten heeft het project opgeleverd?

Jongeren zelf zijn krachtige wervers van burgervoogden

In meerdere casussen is het voorgekomen dat na het gesprek tussen de gezinsvoogd en de jeugdige, om het idee van burgervoogd te verkennen, de jeugdige zelf al actief op zoek ging naar een mogelijke burgervoogd.

In vrijwel iedere kring rond een kind is een aspirant-burgervoogd te vinden

Bij geen van de casussen was het nodig om buiten het eigen netwerk te 'werven' om burgervoogden te vinden. Altijd bleek er in het netwerk van de jeugdige een mogelijke burgervoogd te zijn aan wie die vraag gesteld kon worden: een oud groepsleidster, een voetbaltrainer, een familielid van de gezinshuisouder, een tante van de jeugdige of een logeermoeder.

Overdragen van gezag gecertificeerde instelling naar een burger kan binnen huidige wettelijk kader

In het project zijn geen juridische belemmeringen naar voren gekomen voor een overdracht van het gezag van een gecertificeerde instelling naar een natuurlijk persoon. De belemmeringen zoals beschreven onder 'Praktijkervaring', zijn van een andere aard. Er is (inhoudelijke en juridische) ondersteuning van burgervoogden nodig, evenals een financiële tegemoetkoming voor structurele of onverwachte kosten.

Gemeente een rol geven bij het vervolg

In het project zijn jeugdigen geselecteerd die onder voogdij staan van een gecertificeerde instelling en bij De Glind wonen. Voor een vervolg is een bredere insteek wenselijk. De gemeente kan mogelijk als aanliegroute een rol spelen: hoe kan de voogdij over 'hun' voogdijkinderen worden overgedragen van een gecertificeerde instelling naar een persoon uit het netwerk? Het idee van een duurzame relatie met iemand die ook na het 18e jaar bij het voogdijkind betrokken blijft, vindt veel weerklank.

Werkwijze

Voor de uitvoering van het project is een projectgroep ingericht met gecertificeerde instellingen en jeugdhulpaanbieders van De Glind. De projectgroep heeft een eerste verkenning verricht naar de mogelijkheid van gezagsoverdracht bij de geselecteerde casussen. Vervolgens zijn voor een aantal casussen gesprekken gevoerd met betrokkenen.

In drie groepsbijeenkomsten met jeugdbeschermers en/of aspirant-burgervoogden is nagegaan welke volgende stappen er in de betreffende casus gezet moesten worden, en welke vragen er waren. Ook is er door betrokkenen feedback gegeven op documenten die in dit project zijn ontwikkeld. Daarnaast is er informatie verzameld uit interviews met een gezinshuisouder, een medewerker Financiële Hulpverlening Minderjarigen, een manager van Internetzo en een burgervoogd.

Een klankbordgroep met deelnemers met uiteenlopende expertise heeft input gegeven aan het project. Daarnaast heeft een landelijke denktank meegedacht en feedback gegeven op de ontwikkelde documenten en op het proces gericht op het inbedden van de burgervoogdij.

Bereik

Jeugdigen: **26**

Jeugdbeschermers GI: **16**

Aspirant-burgervoogd: **6**

Praktijkonderzoek

Praktijkonderzoek naar de resultaten van gezagsoverdracht was geen onderdeel van de projectopzet.

Nieuwe methoden

Pilot Safe Path Jeugdzorg

Safe Path Jeugdzorg is een nieuwe methode voor jongeren met hardnekkige problematiek die, al lange tijd zonder resultaat, verschillende vormen van hulp ontvangen. Er wordt gewerkt aan een situatie waarin jongeren zich meer gesteund en begrepen voelen door zowel het formele als het informele netwerk. Daarnaast worden principes uit de positieve psychologie en vormen van meditatie gebruikt.

Betrokken organisaties:

Bureau Jeugdzorg Limburg en Universiteit Maastricht

Doel

Het doel van dit project is een nieuwe methode te ontwikkelen voor jongeren met hardnekkige problematiek en hun netwerk. Jeugdprofessionals hebben regelmatig te maken met jongeren die al een langdurige hulpverleningsgeschiedenis hebben, waarin al veel is geprobeerd. Het gaat om jongeren die thuis en op school al vroeg bestempeld zijn als ‘lastpak’ en die zich ook steeds meer als zodanig zijn gaan gedragen. Ze ontvangen weinig positieve bekrachtiging vanuit het netwerk. De jongeren hebben een laag gevoel van eigenwaarde ontwikkeld en uiten dit in toenemend negatief (delict)gedrag. De bestaande interventies zijn niet toereikend.

Opbrengsten

Safe Path Jeugdzorg

Safe Path Jeugdzorg is gebaseerd op de methodiek *Safe Path*^{TM}. In dit *SWING*-project is deze methodiek aangepast voor jongeren en hun netwerk die worden begeleid door Bureau Jeugdzorg Limburg. De *Safe Path*^{TM}-methodiek is ontwikkeld door professor David Bernstein (Universiteit Maastricht) en is oorspronkelijk bedoeld voor teams die in een gesloten setting werken (penitentiaire inrichting, psychiatrisch instelling, gesloten jeugdzorginstelling, justitiële jeugdinrichting). *Safe Path*^{TM} maakt gebruik van de principes van schematherapie. Bij schematherapie wordt er gekeken naar emotionele en cognitieve gedragspatronen (schema's) die zich vroeg in de kindertijd hebben ontwikkeld en die doorwerken in het huidige dagelijks leven. Schematherapie helpt om de oorsprong van gedragspatronen te begrijpen en ze daarna te veranderen. In de *Safe Path*^{TM}-benadering wordt het formele en het informele netwerk van een cliënt geleerd dezelfde schemataal te gebruiken. Dit helpt de cliënt om zich gesteund en begrepen te voelen in plaats van gestraft of afgewezen. In de pilot *Safe Path Jeugdzorg* is de *Safe Path*^{TM}-methodiek uitgebreid met principes uit de positieve psychologie en met meditatievormen.

Safe Path Jeugdzorg traint een jongere én zijn netwerk om samen te werken als team. Personen uit het netwerk leren om bij de jongere pro sociaal gedrag te bevorderen en antisociaal of probleemgedrag te reduceren. Het *Safe Path Jeugdzorg*-team bestaat uit jeugdzorgwerkers van Bureau Jeugdzorg Limburg en psychologen vanuit de Universiteit Maastricht die als coach getraind zijn in de *Safe Path Jeugdzorg*-methode. Daarnaast bestaat het team uit de ouders, iemand uit het

netwerk van de jongere en/of de gezingsvoogd of jeugdrecleaser van de jongere. Het hele team leert dezelfde taal te spreken, volgens de concepten die passen bij schematherapie. Hiervoor wordt gebruikgemaakt van modi-kaarten die ontwikkeld zijn binnen *Safe Path™*. Modi-kaarten zijn kaarten met afbeeldingen die de jongere en zijn omgeving helpen om zich bewust te worden van gedrag en de herkomst ervan (vanuit welke modi/gemoedstoestand). Voorbeelden van modi zijn: het boze kind, het verlaten kind of de kritische ouder. Betrokkenen uit het netwerk leren de modi herkennen en leren hoe zij erop kunnen reageren in hun dagelijkse interactie met de jongere. Ze leren hoe ze moeten reageren op modi zoals boosheid, impulsiviteit, kwetsbaarheid, eenzaamheid, manipulatie en agressie. Tegelijkertijd leren ze hoe ze de 'gezonde kant' van een jongere kunnen stimuleren. Met 'gezond' wordt hier bedoeld dat iemand in staat is tot gezonde zelfreflectie, kan stoppen en nadenken alvorens te handelen, en gezonde keuzes kan maken.

De elementen die vanuit de positieve psychologie zijn toegevoegd aan de methode zijn erop gericht de kwaliteiten en mogelijkheden van de jongere te versterken en stimuleren. Specifiek wordt er ingezet op: gezonde zelfreflectie, het herkennen van en omgaan met negatieve emoties en het leren maken van gezonde keuzes.

Ontspanningsoefeningen zijn onderdeel van *Safe Path Jeugdzorg*. Deze kunnen gebruikt worden voor de start van een sessie of om te oefenen in zelfobservatie, agressieregulatie en om meer compassie te voelen voor zichzelf en anderen. Dit wordt zowel ingezet bij de jongere als bij betrokkenen uit zijn netwerk.

Safe Path Jeugdzorg is nog in ontwikkeling. In het project is een eerste versie van een training ontwikkeld voor jeugdzorgwerkers om als *Safe Path™*-coach deel te gaan uitmaken van het team rond een jongere. Ook is er een eerste versie gemaakt van een handleiding voor de methodiek *Safe Path Jeugdzorg*. De handleiding bevat achtergrondinformatie over begrippen en technieken die aan bod komen in de trainingen. De handleiding bevat oefeningen voor sessies met jongeren, sessies met ouders/netwerkleiden, en sessies met het individuele netwerk. De eerste vijf sessies die hebben plaatsgevonden, zijn beschreven.

Praktijkervaring

Drie jongeren en hun netwerk hebben het *Safe Path Jeugdzorg*-traject doorlopen. Twee van de drie jongeren geven aan dat zij het traject (redelijk) zinvol vonden. Eén van hen ervaart dat het hem meer inzicht en motivatie heeft geleverd. De tweede jongere benoemt dat hij nu beter nadenkt over dingen die hij wil doen en dat hij meer met zijn ouders praat zonder dat hij daar stress van krijgt. De derde jongere is minder tevreden over het traject en vindt dat er onvoldoende is bereikt.

In het netwerk van één jongere is iedereen zeer positief over de bijeenkomsten. Betrokkenen uit het netwerk geven aan dat zij geleerd hebben om naar hun eigen verleden te kijken, naar gebeurtenissen in het verleden en dat ze weten hoe ze daarmee om kunnen gaan. Dit helpt hen om meer inzicht en begrip te krijgen voor elkaar. Betrokkenen uit de netwerken van de twee andere jongeren hebben niet gereageerd op het verzoek om vragen te beantwoorden over hoe zij het traject hebben ervaren.

De *Safe Path™*-coaches zijn tevreden met de resultaten die ze hebben bereikt met de aangemelde jongeren en hun netwerk. Zij zijn ook enthousiast over de nieuwe mogelijkheden die zij binnen *Safe Path Jeugdzorg* aangereikt hebben gekregen om jongeren en hun netwerk te begeleiden.

In de drie casussen zijn na afloop van het *Safe Path Jeugdzorg*-traject de volgende resultaten gezien:

- Jongeren en hun netwerk hebben meer inzicht in gedachten, gevoelens en gedrag van de jongeren.
- Het inzicht van betrokkenen uit het netwerk in de oorzaak van het probleemgedrag van de jongere en de rol van het netwerk daarin is toegenomen.

- Betrokkenen uit het netwerk hebben handvatten aangereikt gekregen om met het probleemgedrag van de jongere om te gaan.
- Het probleemgedrag van de jongere is afgenomen.
- De jongeren zijn in staat om vaker gezonde keuzes te maken en zijn zich bewuster van hun sterke kanten.
- De interactiepatronen binnen het netwerk zijn in positieve zin veranderd.

Lessen

Welke inzichten heeft het project opgeleverd?

De modi-kaarten zijn helpend voor jongeren en netwerk

De modi-kaarten zijn goed bruikbaar gebleken bij de doelgroep. Met behulp van de kaarten kunnen gevoelens over en weer benoemd en gespiegeld worden. De overeenkomsten en tegenstellingen tussen het ouder- en het kindperspectief worden duidelijk. De afbeeldingen zijn concreet, krachtig en herkenbaar, en bieden andere mogelijkheden dan verbale en auditieve informatie. De kaarten zijn een speels hulpmiddel om met de betrokkenen in contact te komen en op een niet-veroordelende manier met elkaar in gesprek te gaan over emotionele patronen.

De ontspanningsoefeningen zijn ondersteunend

De ontspanningsoefeningen aan het begin en aan het eind van sessies lijken een goede aanvulling voor de doelgroep. De indruk bestaat dat de ontspanningsoefeningen kunnen helpen om de sessies goed te laten verlopen. Aan het eind van een sessie kunnen de oefeningen helpen om de spanningen die in de sessie zijn ontstaan weer te laten afnemen.

Positieve psychologie draagt bij aan een andere mindset bij jeugdprofessionals

Door de focus op de positieve psychologie ervaren jeugdprofessionals dat zij de jeugdigen en hun netwerk op een andere manier benaderen. Er is veel aandacht voor wat goed gaat. Met een zeilboot als metafoor is bij de casussen met allerlei oefeningen gezocht naar de kwaliteiten, waarden en successen. De jongeren en betrokkenen uit hun netwerk herkennen zich in de gebruikte metaforen. Dit biedt de jeugdprofessionals handvatten voor een positieve benadering, waardoor negatieve interactiepatronen doorbroken worden. De jongeren en hun netwerk ervaren deze benadering als helpend en motiverend.

De instroom blijft achter

Het aantal casussen waarin het *Safe Path Jeugdzorg*-traject is doorlopen, is minder groot dan beoogd. Een reden daarvoor is dat professionals van Bureau Jeugdzorg terughoudend waren met het aanmelden van jongeren. Dat kwam enerzijds door de dagelijkse hectiek van het werk, maar ook doordat professionals eerder blijken te kiezen voor een interventie die zij al kennen. Voor enkele aanmeldingen gold dat de jongere al een ander intensief traject volgde, waardoor de inzet van *Safe Path Jeugdzorg* niet passend was. Tot slot gaven enkele jongeren zelf aan dat zij niet deel willen nemen.

Werkwijze

De Universiteit Maastricht heeft het project samen met Bureau Jeugdzorg Limburg uitgevoerd. In een eerste fase zijn medewerkers van Bureau Jeugdzorg door de Universiteit Maastricht getraind als *Safe Path*^{TM}-coaches. In deze fase is de training ontwikkeld en is een eerste opzet van de handleiding gemaakt. In koppels hebben een *Safe Path*^{TM}-coach van de universiteit Maastricht en een *Safe Path*^{TM}-coach van Bureau Jeugdzorg Limburg de methode vervolgens in een tweede fase uitgevoerd bij drie gezinnen. In tweewekelijkse supervisiebijeenkomsten werden de *Safe Path*^{TM}-coaches begeleid door professor D. Bernstein (ontwikkelaar van *Safe Path*^{TM}). Tijdens deze bijeenkomsten werden ook de eventuele aanmeldingen en de lopende trajecten besproken.

Bereik

Uitvoering pilot

- 3 Cliënten
  - 5 Professionals gecertificeerde instelling
  - 3 Professionals Universiteit Maastricht
-

Praktijkonderzoek

Er is onderzoek gedaan naar de resultaten van *Safe Path Jeugdzorg*. Door de beperkte instroom van casussen is de hoeveelheid verzamelde gegevens beperkt. Van de drie casussen waarin ervaring is opgedaan met de methode zijn uitgebreide casebeschrijvingen gemaakt. Daarnaast zijn er vóór en na de interventie vragenlijsten afgenomen, waarvan de uitkomsten zijn toegevoegd aan de casebeschrijvingen. De volgende vragenlijsten zijn afgenomen:

- Schemavragenlijsten: *Young Schema Questionnaire*, *Schema Mode Inventory* en *Young Parent Inventory*
- *Child Behavior Checklist* (CBCL)
- *Youth Self Report* (YSR).

Signs of Success

Het project *Signs of Success* biedt een nieuwe methode voor de jeugdreclassering. De bestaande werkwijze van de jeugdreclasserders is uitgebreid met de *Signs of Safety*-benadering en de desistance-theorie. Daarmee worden successen van de jongeren versterkt en wordt de kans vergroot dat zij afzien van crimineel gedrag. Daarnaast is het project gericht op een goede inbedding van de jeugdreclassering bij de gemeenten.

Projectleiding:

William Schrikker Stichting Jeugdbescherming & Jeugdreclassering en Jeugdbescherming Noord

Overige betrokken organisaties:

Regionale werkplaatsen Nijmegen, Den Haag en Drenthe

Doel

Het doel van dit project is de effectiviteit van de jeugdreclassering te vergroten en ervoor te zorgen dat de jeugdreclassering goed is ingebed bij gemeenten. *Signs of Success* is een doorontwikkeling van de jeugdreclassering die voortbouwt op het bestaande handboek van de jeugdreclassering (*De jongere aanspreken*). Daarbij wordt er gebruikgemaakt van de *Signs of Safety*-benadering en kennis uit het desistance-onderzoek. Omdat de jeugdreclassering behalve veiligheid voor de samenleving ook 'succes' voor de jongere (in werk, relaties, participatie, niet recidiveren, duurzame gedragsverandering) als uiteindelijk doel heeft, wordt deze doorontwikkeling *Signs of Success* genoemd.

Opbrengsten

Praktijkgids

De [praktijkgids](#) is een hulpmiddel voor professionals om *Signs of Success* in de praktijk uit te voeren. *Signs of Success* is een oplossingsgerichte benadering die gericht is op het ervaren van successen en het afzien van criminaliteit. In de gids zijn zeven fasen beschreven die de professional met de jongere doorloopt in een cyclisch proces. De professional ondersteunt het ontwikkelingsproces van de jongere in zijn of haar sociale omgeving, zonder de regie over te nemen. Het veranderingsproces van de jongere (het zogeheten desistance-proces) vindt plaats op drie niveaus: gedrag (stoppen met criminaliteit), het vinden van een nieuwe identiteit, en het weer succesvol meedoen in de samenleving. Voor elke fase van het proces zijn het belang, het werkproces, aandachtspunten en tools beschreven.

Daarnaast bevat de praktijkgids de theoretische onderbouwing van de methode. Belangrijke ingrediënten zijn: de desistance-theorie, *Signs of Safety* en het *Good lives*-model.

Ankers

In de methode worden in de basishouding van professionals zeven principes onderscheiden. Dit zijn de **ankers** van *Signs of Success* en zijn zowel beschreven in de taal van de professional als in die van de jongeren.

De ankers in de taal van de professional

1. Ik geloof in de mogelijkheden van de jongere en zijn omgeving.
2. Ik geef hoop en vertrouwen.
3. Soms zet ik controle en dwang in om het veranderingsproces te ondersteunen.
4. Ik weet dat een positief beeld van jezelf krijgen moeilijk is en moed vergt.
5. Ik realiseer me dat sociale steun een cruciale voorwaarde is om te kunnen veranderen.
6. Ik realiseer me dat veranderen met ups en downs gaat.
7. Ik richt me op samenwerking, eigen regie en eigen kracht.

De ankers in de taal van de jongere

1. Ik ben de moeite waard.
2. Ik kan veranderen.
3. Om te veranderen is moed nodig.
4. Steun van de mensen om mij heen is superbelangrijk.
5. Veranderen lukt niet in één keer.
6. Het is mijn verandering, daar steunt de jeugdzorgwerker mij bij.
7. Als het echt nodig is, is mijn jeugdzorgwerker streng.

Tools

In de methode wordt met een aantal tools gewerkt die in verschillende fasen ingezet kunnen worden:

- **Klaar mee?!**: een tool om jongeren die een strafbaar feit hebben gepleegd te laten nadenken over hun proces om te stoppen met criminaliteit (desistance-proces).
- **Hulpvragen Signs of Success**: een bonte verzameling van oplossingsgerichte vragen ter ondersteuning van het werken met jongeren in de jeugdreclassering.
- **IK-plan**: een tool om een plan te maken dat (meer) van de jongere zelf is.
- **Continued Care**: een digitaal hulpmiddel, gebaseerd op de *Outcome Rating Scale* en de *Session Rating Scale* (ORS en SRS) aan de hand waarvan na elk gesprek de mening van de jongere gevraagd kan worden over het effect van de begeleiding en zijn tevredenheid.
- **Positief afsluiten**: een tool om het jeugdreclasseringscontact vervroegd en positief af te sluiten.
- **Woord- en beeldverhaal**: een hulpmiddel om beeldend te communiceren met jongeren (met een licht verstandelijke beperking) in de forensische zorg, waarmee zij de kans krijgen om hun eigen verhaal te vertellen.

Hulpmiddelen voor de implementatie van Signs of Success

Voor de implementatie van *Signs of Success* zijn verschillende tools beschikbaar.

Checklist methode integer handelen

Aan de hand van de vragenlijst **Zelfonderzoek** kunnen professionals aangeven in welke mate het lukt om alle aspecten van de visie en de stappen uit de praktijkgids uit te voeren.

Goede praktijken

In praktijkvoorbeelden, zoals **Boksen en werken in plaats van stelen** worden impressies gegeven van hoe jongeren, ouders en professionals onderdelen van *Signs of Success* ervaren of er uitvoering aan geven. Deze praktijkvoorbeelden bieden ook inspiratie voor anderen.

Deskundigheidsbevordering

Er is een animatiefilm gemaakt die inzicht geeft in de kern van de werkwijze.

Praktijkervaring

Signs of Success is ingezet bij vijftig jongeren. De eerste ervaringen met de methode zijn positief. In een praktijkonderzoek zijn de ervaringen van jongeren, ouders en jeugdzorgprofessionals in kaart gebracht. De samenwerking wordt door alle betrokkenen positief beoordeeld. Ook lukt het goed om in de begeleiding maatwerk te bieden. Over het betrekken van het netwerk zijn de betrokkenen ook positief, maar de jongeren zijn iets minder positief over de mate waarin zij steun ervaren uit hun netwerk. Alle betrokkenen zijn positief over de focus op hoop en toekomst, al zijn de jongeren het minst positief. De betrokkenen geven aan dat de jongere het plan als zijn/haar eigen plan ervaart en dat voor de jongere belangrijke personen eraan hebben meegewerkt. Jongeren en ouders hebben het meeste vertrouwen in de afname van recidive.

In vergelijking met jongeren die een regulier traject volgen, scoren de jongeren die hebben deelgenomen aan *Signs of Success* iets minder goed op doelrealisatie, het aantal waarschuwingsgesprekken en terugmeldingen. Doordat de ontwikkeling van *Signs of Success* nog in volle gang is, de onderzoeksgroep klein is en de onderzoeksperiode kort, kunnen er geen conclusies worden verbonden aan deze uitkomsten.

De meerderheid van de professionals die *Signs of Success* hebben uitgevoerd vinden dat zij meer handvatten tot hun beschikking hebben om de begeleiding van de jongeren en het netwerk beter uit te voeren en dat zij beter toegerust zijn om wetenschappelijke kennis toe te passen in de praktijk.

Lessen

Welke inzichten heeft het project opgeleverd?

Focus op het behalen van successen

Signs of Success is gericht op het behalen van successen door de jongere zelf. Behalve voor gedrag is er veel aandacht voor motivatie. Het plan van aanpak is dan ook meer een plan van de jongere, dan van de jeugdreclasseringswerker. Door samen haalbare doelen te stellen die tot succes leiden, wordt het zelfvertrouwen van de jongere vergroot. Professionals die meededen aan het project geven aan dat zij meer bevrediging in hun werk vinden door deze bredere oriëntatie. Er is meer samenwerking en minder strijd met de jongere en zijn ouders. De professional heeft naast de rol van toezichthouder een rol als coach. In die rol is hij of zij geïnteresseerd in déze jongere en zijn leven, houdt hij of zij hoop (ook als iedereen opgeeft) en loopt hij of zij een stukje met de jongere mee.

Samenwerking met netwerk werkt

Kern van de desistance is dat een positieve houding van het eigen (gezins)netwerk van jongeren voor hen een belangrijke steun is om af te zien van het plegen van delicten. Een verschil met de traditionele jeugdreclasseringswerkwijze is dat bij *Signs of Success* vanaf de start van de begeleiding nadrukkelijk het netwerk wordt ingeschakeld en dat er naar een duurzaam steunend netwerk wordt gezocht. Herstel van het vertrouwen van ouders in hun kind en van ouders en jongeren in het professionele netwerk dragen bij aan het er (weer) bij horen. Uit het praktijkonderzoek blijkt dat ouders meer vertrouwen hebben in hun kind en in de toekomst.

Samenwerking tussen straf-, zorg- en gemeentelijk domein werkt

De gemeentelijke werkplaatsen hebben een grote bijdrage geleverd aan het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan de transformatie van de jeugdreclassering in het forensisch veld. Doordat *Signs of Success* sterk gericht is op de sociale context van het gezin en de jongere, kunnen organisaties met eenzelfde gerichtheid hierop aansluiten. Hierdoor ontstaat er minder afstand tussen de strafrechtketen en het sociale domein en kan er beter worden samengewerkt vanuit eenzelfde visie. Er is nog weinig ervaring opgedaan met de samenwerking met rechters en Openbaar Ministerie. In de gevallen waarin er wel samengewerkt werd, zijn de ervaringen positief. Vooral het positief terugmelden (wanneer een maatregel vervroegd wordt afgesloten en dit ook als zodanig gemeld wordt aan de Raad voor de Kinderbescherming) is niet alleen een signaal aan deze instantie, maar ook een bekrachtiging van de successen die de jongere met zijn netwerk heeft behaald. Wanneer

officiële instanties te sterk gericht zijn op het delict, kan dit negatief inwerken op het resultaat van deze hulpvorm. Desistance gaat met vallen en opstaan.

Samenwerking wetenschap en praktijk

In het project is een effectieve samenwerking tot stand gekomen tussen praktijk (werkplaatsen) en wetenschap (nationale en internationale experts). De verbinding en vertaling werd gemaakt door het innovatieteam. Deze samenwerking tussen praktijk en wetenschap was zeer succesvol: wetenschappelijke kennis is vertaald in handvatten voor de praktijk en praktijkkennis inspireerde de experts voor het toepasbaar maken van wetenschappelijke kennis.

Daarnaast is er een praktijkonderzoek uitgevoerd dat inzicht geeft in het uitvoeringsproces. Op basis van de onderzoeksresultaten kan de methode-ontwikkeling vanuit een theoretisch kader worden ondersteund en bijgestuurd. Een nader onderzoek over enkele jaren na de implementatie zal meer kunnen zeggen over de langetermijneffecten van de methode *Signs of Success*.

Werkwijze

Voor de uitvoering van het project is een innovatieteam samengesteld en zijn in vier gemeenten regionale werkplaatsen ingericht. Het innovatieteam en de werkplaatsen zijn nauw met elkaar verbonden. De werkplaatsen leveren waardevolle praktijken om de innovatie te voeden. Aan de hand van actuele casuïstiek is de innovatie in de werkplaats toegepast en doorontwikkeld. Deelnemers aan de werkplaatsen waren het Openbaar Ministerie, het Veiligheidshuis, een wijkagent, een lokaal team, de Raad voor de Kinderbescherming, een gecertificeerde instelling, een zorgaanbieder en soms een instelling voor gesloten jeugdhulp.

De werkplaatsen worden ondersteund vanuit het innovatieteam. Bij het project zijn diverse experts betrokken: Andrew Turnell (*Signs of Safety*) Fergus McNeill (desistance-theorie) en Bas Vogelvang (ontwikkelaar van het handboek).

Bereik

Uitvoering project

---

50 Jongeren (30 LVB en 20 regulier)

50 Professionals gecertificeerde instelling

80 professionals ketenpartners

Praktijkonderzoek

De ontwikkelingen en opbrengsten van *Signs of Success* zijn gevolgd en onderzocht vanuit het lectoraat *LVB en jeugdcriminaliteit* van de Hogeschool Leiden. In het rapport [Success onderzocht](#) wordt verslag gedaan van het onderzoek. Het onderzoek bestaat uit de volgende onderdelen:

- beschrijving van de doelgroep;
- kwantitatieve vergelijking tussen vijftig jongeren bij wie *Signs of Success* is ingezet en vijftig jongeren die reguliere jeugdreclassering ontvingen op vijf uitkomstmaten: LIJ-scores (Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen), duur jeugdreclasseringsmaatregel, doelrealisatie, waarschuwingsgesprekken en terugmeldingen;
- ervaringsmonitor met enquêtes onder jongeren, ouders en professionals van negentien trajecten, en interviews met betrokkenen van vijf *Signs of Success*-trajecten.

De onderzoekresultaten zijn in deze ontwikkelingsfase vooral bedoeld om van te leren en de methode te verbeteren. Onderzoek naar effecten kan pas plaatsvinden na een gedegen implementatie van de methode.

Nederlands
Jeugdinstituut

Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221
3501 DE Utrecht

T 030 230 6344

E info@nji.nl

www.nji.nl